

NAAR EEN AANPAK VAN JEUGDDELINQUENTIE IN BRUSSEL

AANBEVELINGEN VOOR DE HERVORMING
VAN HET BRUSSELS JEUGDDELINQUENTIERECHT

Auteur: Helene Asselman

Co-auteurs: Eef Goedseels (INCC), Katrien Herbots (KeKi), Stefaan Pleysier (LINC), Johan Put (LINC), Isabelle Ravier (INCC), Benoit Van Keirsbilck (C.I.D.E., DEI-Belgique)

Supervisie: Benoit Van Keirsbilck (C.I.D.E., DEI-Belgique)

Lay-out: Olivia Olbrechts (ololbrechts@gmail.com)

Dit rapport bevat de bevindingen van het seminarie betreffende de hervorming van het Brusselse jeugdrecht, dat op 15 januari 2018 in opdracht van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie georganiseerd werd. Het formuleert eveneens aanbevelingen voor de hervorming van het Brusselse jeugdrecht. Dit rapport bindt de deelnemers van het seminarie niet. De bevindingen in het rapport maken doorgaans niet het voorwerp uit van een consensus onder alle deelnemers en de inhoud ervan kan dus niet aan hen toegeschreven worden.

INHOUD

1. KADERING	2
2. DE BRUSSELSE JEUGD: SPECIFIEKE CONTEXT, SPECIFIEKE UITDAGINGEN	6
2.1. Demografische en sociologische kenmerken van de Brusselse jeugd	7
2.2. Jeugdcriminologische gegevens: Brusselse jeugddelinquentie in perspectief	8
3. BEVINDINGEN EN AANBEVELINGEN	10
3.1. De essentiële rol van preventie en vroegtijdige interventie	11
A. Preventie als essentieel onderdeel van een integraal jeugddelinquentiebeleid	11
B. Ouder- en gezinsondersteuning	12
3.2. De reactie op jeugddelinquentie	13
A. Kenmerken van een efficiënt jeugdrechtsysteem	13
B. Leeftijdsgrenzen	15
C. De bevoegdheden van het parket	17
D. Enkele concrete reacties	18
E. Uithandengeving	20
3.3. De uitvoering van het jeugddelinquentierecht en -beleid	22
A. Gespecialiseerde actoren	22
B. Samenwerking met de Vlaamse en Franse gemeenschap	24
C. Een Brusselse administratie	24
3.4. Diversen	25
A. Communicatie en samenwerking tussen praktijkactoren	25
B. Bijzondere aandacht voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV)	25
C. De verhouding met het jeugdhulprecht	26
D. Evaluatie van de ordonnantie	26
4. CONCLUSIE	29
5. BIJLAGEN	30

1.

KADERING

15/01/18

Sinds de zesde staatshervorming is de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) bevoegd om de reactie ten aanzien van jeugddelinquentie in Brussel te bepalen. Het Verenigd College van de GGC heeft in een principenota verklaard voor de uitoefening van deze nieuwe bevoegdheid een beroep te willen doen op de input van de actoren uit de sector van de jeugdbescherming.¹ Op vraag van het Verenigd College organiseerden het Centre Interdisciplinaire des droits de l'enfant (C.I.D.E.) en het Kenniscentrum Kinderrechten (KeKi), in samenwerking met Défense des Enfants International (DEI) – Belgique, het Leuvens Instituut voor Criminologie (LINC) en het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC), op 15 januari 2018 **een seminarie betreffende de hervorming van het Brusselse jeugddelinquentierecht.**

Dit seminarie had als doelstellingen:

- de demografische, sociologische en jeugdcriminologische **specificiteit van Brussel te analyseren;**
- de **specifieke uitdagingen te identificeren** die de hervorming van het jeugddelinquentierecht voor Brussel stelt;
- na te **denken over de toekomst** van de reactie ten aanzien van jeugddelinquentie in Brussel, rekening houdend met de zesde staatshervorming, de hervormingen in de Vlaamse en de Franse gemeenschap en de fundamentele rechten en internationale normen met betrekking tot het jeugdrecht;
- **voorstellen en aanbevelingen te formuleren** ten aanzien van de politieke en institutionele actoren.

Om aan deze doelstellingen tegemoet te komen werd het programma (bijlage 1) van het seminarie opgebouwd uit een beperkt aantal plenaire uiteenzettingen, gevolgd door interactieve **reflectiemomenten in kleine werkgroepen**. Om de nodige verscheidenheid aan invalshoeken en input te garanderen was het seminarie slechts toegankelijk op uitnodiging, en werd bij het opstellen van de genodigdenlijst gewaakt over een evenwicht tussen de verschillende beroeps- en taalgroepen. Onder de aanwezigen bevonden zich o.m. vertegenwoordigers van de administraties van de Vlaamse en Franse gemeenschap en de bevoegde Brusselse kabinetten, de jeugdrechtbanken en (jeugd)parketten, de Brusselse politiediensten, publieke en private jeugdvoorzieningen, de advocatuur, de kinderrechteninstanties en de onderzoekswereld. De genodigdenlijst en de aanwezigheidslijst zijn toegevoegd als bijlagen 2 en 3.

Tijdens de uiteenzettingen werd eerst **de demografische, sociologische en criminologische specificiteit van Brussel** onder de loep genomen. Benjamin Wayens (Brussels Studies) voorzag de deelnemers van belangrijke achtergrondinformatie met betrekking tot de situatie van de Brusselse jeugd op vlak van onderwijs, toegang tot de arbeidsmarkt, huisvesting... Eef Goedseels en Isabelle Ravier (NICC) focusten vervolgens specifiek op de gegevens met betrekking tot jeugddelinquentie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De kernpunten van beide presentaties worden weergegeven onder paragraaf 2.

¹ MvT bij het ontwerp van ordonnantie strekkende tot het wijzigen van een aantal bepalingen betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *Parl. St.* Brussels Parlement 2017-18, nr. B-100/1, 2..

Hierna brachten parketmagistrate Ine Van Wymersch en jeugdrechter Michèle Meganck twee korte **getuigenissen**, waarbij zij vanuit de invalshoeken van hun respectievelijke beroepsgroepen stilstonden bij de hete hangijzers uit de Brusselse praktijk: wat zijn de knelpunten in het huidige systeem, wat werkt, waar is verbetering mogelijk etc. Tot slot gingen Stefaan Pleysier (KU Leuven) en Thierry Moreau (UC Louvain) in op **de stand van zaken van de hervormingen in de Vlaamse en de Franse gemeenschap**. Hierbij lag de focus op het traject dat aan de (ontwerp)decreten voorafging, de achterliggende principes van beide teksten, de concrete keuzes die in beide gemeenschappen gemaakt werden etc.

Met deze informatie in het achterhoofd gingen de deelnemers aan de slag. Verdeeld in zes groepen, waarbij opnieuw gezorgd werd voor een interessante mix van beroepsgroepen en talen, bespraken zij onder begeleiding van een moderator de belangrijkste knelpunten en uitdagingen voor de Brusselse aanpak van jeugddelinquentie. Richtinggevend voor de debatten waren de vragen naar de uitgangspunten en doelstellingen van het nieuwe Brusselse jeugddelinquentierecht, naar de Brusselse interventiemogelijkheden en naar de uitvoering van het Brusselse jeugddelinquentiebeleid. **Op basis van deze vragen volgde een constructieve en verrijkende dialoog**, waarvan de bevindingen worden weergegeven in deel 3.

Het rapport is openigszins ‘**chronologische**’ wijze opgebouwd, m.n. van **de preventie van jeugddelinquentie** (3.1), over **de reactie ten aanzien van jongeren in conflict met de wet** (3.2), tot **de uitvoering van het jeugddelinquentierecht en -beleid** (3.3). Tot slot wordt een aantal afzonderlijke aandachtspunten aangehaald (3.4). De keuze van de in het rapport behandelde topics is gebaseerd op de gesprekken in de werkgroepen. Onderwerpen die daar niet aan bod kwamen, zijn doorgaans niet opgenomen in het rapport, op een aantal uitzonderingen na waar we als organisatoren enkele aanbevelingen naar de GGC toe formuleren. Ook over een aantal andere onderdelen voegen de organisatoren **aanbevelingen** toe t.a.v. de GGC. Om deze aanbevelingen duidelijk te onderscheiden van de verslaggeving over de werkgroepen, zijn de aanbevelingen van de organisatoren te herkennen aan het icoon dat op de volgende pagina weergegeven wordt. De voornaamste aanbevelingen van zowel de deelnemers als de organisatoren worden aan het eind van elk deel samengevat in een lichtgrijze kader.

2.

DE BRUSSELSE JEUGD: SPECIFIEKE CONTEXT, SPECIFIEKE UITDAGINGEN

50%

MINSTENS EEN JAAR
SCHOOLACHTERSTAND

15%

TUSSEN 12 EN 24 JAAR

34%

ANDERE MOF-MAATREGEL
DAN GEWENST

GEZONDHEID

VERJONGING

ONDERWIJS

WONEN

ONGELIJKHEDEN

LANGDURIGE WERKLOOSHEID

2.1. DEMOGRAFISCHE EN SOCIOLOGISCHE KENMERKEN VAN DE BRUSSELSE JEUGD²

Jongeren vertegenwoordigen een almaar groeiend aandeel van de populatie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In tegenstelling tot de andere gewesten, die hun gemiddelde leeftijd gestaag zien stijgen, ondergaat Brussel sinds de jaren 1970 een verjongingskuur. In 2015 vertegenwoordigden jongeren tussen 12 en 24 jaar 15% van de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De **verjonging** is bijzonder uitgesproken in de centrale, arme wijken (de “arme halve maan”). Daarnaast is Brussel een zeer **geïnternationaliseerde** stad, met eind 2013 twee derde van de gewestelijke bevolking van vreemde origine en begin 2015 een derde met een vreemde nationaliteit.

Deze demografische realiteit heeft belangrijke gevolgen voor verschillende aspecten van het dagelijks leven van de Brusselse jeugd. Op vlak van onderwijs wordt vooreerst een groot capaciteitstekort vastgesteld. Dit plaatstekort werkt op zijn beurt belangrijke **ongelijkheden in het Brusselse onderwijs** in de hand, met een grote discrepantie tussen personen met een laag diploma en een sterk toenemende groep hooggediplomeerden. Daarnaast is er een alarmerend aandeel van de Brusselse jongeren met minstens een jaar achterstand in hun schooltraject (50% in 2010, tegenover 35 à 42% in andere Belgische grote steden) en ligt ook het percentage van jongeren die de school vroegtijdig verlaten aanzienlijk hoger dan elders (15% in 2014, tegenover een nationaal gemiddelde van 10%). Deze cijfers liggen hoger bij jongeren die tot een minderheid behoren.

De omstandigheden op vlak van onderwijs verklaren voor een deel **de hoge kans op langdurige werkloosheid** van Brusselse jongeren. Omgekeerd biedt de wetenschap van de hoge kans op werkloosheid veel jongeren weinig motivatie om goede schoolresultaten na te streven. Andere factoren die een rol spelen bij de moeilijke toegang van de Brusselse jongeren tot de arbeidsmarkt zijn o.m. discriminatie bij de aanwerving, de lage valorisatie van informeel sociaal kapitaal, de opvattingen van werkgevers over de (gebrekkige) motivatie en wilskracht van de jongeren etc. Het werkloosheidscijfer ligt aanzienlijk hoger bij jongeren uit de centrale, arme wijken van Brussel. Het hoge werkloosheidscijfer, in combinatie met een tekort aan woningen en hoge huurprijzen, zorgt er bovendien voor dat jongeren moeilijkheden ondervinden op vlak van huisvesting en op veel latere leeftijd dan voorheen het ouderlijk huis verlaten. Hierdoor zijn deze woningen niet zelden overbevolkt en **wonen de jongeren in precaire omstandigheden**. Tot slot leiden de sociale ongelijkheden, die ten dele het gevolg zijn van de onderwijsongelijkheden, tot **gezondheidsongelijkheden**: de toegang tot de gezondheidszorg is vanwege zowel de kostprijs als de slechte kennis van het (bijstands)systeem hoogdrempeliger voor Brusselse jongeren dan elders.

Als conclusie kan worden gesteld dat veel Brusselse jongeren zich in een kwetsbare positie bevinden en dat de ongelijkheden op verschillende vlakken sterk met elkaar samenhangen en bovendien wijk-gebonden zijn.

² Hieronder wordt een bondige weergave gegeven van de belangrijkste vaststellingen uit de presentatie van Benjamin Wayens (Brussels Studies), die zich hiervoor baseerde op de synthesenota van M. SACCO, W. SMITS, B. SPRUYT, D. KAVADIAS en C. d'ANDRIMONT, *De Brusselse jeugd: tussen diversiteit en kwetsbaarheid*, Brussels Studies [online], Synthesenota's, nr. 98, Online op 25 april 2016, geraadpleegd op 22 januari 2018. URL: <http://journals.openedition.org/brussels/1344> (NL) en <http://journals.openedition.org/brussels/1339> (FR).

2.2. JEUGDCRIMINOLOGISCHE GEGEVENS: BRUSSELSE JEUGDDELINQUENTIE IN PERSPECTIEF³

De beschikbare gegevens met betrekking tot jeugddelinquentie zijn veelal afkomstig van politiediensten, parketten, jeugdrechtbanken etc. Deze geven niet zozeer een beeld van de werkelijk gepleegde criminaliteit als wel van de geregistreeerde criminaliteit, die onder meer beïnvloed wordt door de mate van proactiviteit bij het opsporen van bepaalde vormen van criminaliteit, prioriteiten in het vervolgingsbeleid etc.

Uit de gegevens betreffende de zaken die in 2015 binnenkwamen op het niveau van de Brusselse jeugdparketten blijkt dat ongeveer 95% van de MOF-zaken⁴ Franstalige Brusselse minderjarigen betrof. Het aandeel van het totaal aantal protectionele zaken⁵ dat een MOF betrof, lag in Franstalig Brussel op 50% in vergelijking met respectievelijk 43% en 40% op nationaal niveau en in Nederlandstalig Brussel. In Franstalig Brussel werd proportioneel gezien een aanzienlijk groter aantal zware feiten (diefstal met geweld, misdrijven tegen de openbare orde en veiligheid) gesignaleerd en waren er minder jongeren die met slechts één feit geassocieerd werden.

Bijkomend onderzoek toont aan dat er een duidelijke correlatie is tussen de werkloosheidsgraad in de respectievelijke Brusselse gemeenten en het aantal minderjarigen uit elke gemeente dat jaarlijks bij het jeugdparket geregistreerd wordt wegens een MOF. Het is evenwel onduidelijk wat de precieze oorzaak van deze significante relatie is: een grotere proactiviteit van de politiediensten in gedefavoriseerde wijken, een grotere neiging tot delinquentie bij de jongeren in deze buurten, een grotere zichtbaarheid...

De cijfers die betrekking hebben op de jeugdrechtbanken dateren van een onderzoek van 2012. Wanneer we het profiel van de geregistreeerde minderjarigen onder de loep nemen, zien we dat de gemiddelde leeftijd van de Brusselse jongeren iets lager lag dan het nationale gemiddelde, met een proportioneel groter aantal 14-15 jarigen en kleiner aantal 16-17 jarigen in Brussel. Het merendeel van de feiten waarvoor jongeren voor de jeugdrechtbank verschenen, betrof zowel nationaal als in Brussel misdrijven tegen goederen, met in Brussel naar verhouding voornamelijk meer diefstallen met geweld, braak en verzwarende omstandigheden en minder gewone diefstallen, evenals minder misdrijven tegen personen en tegen de openbare veiligheid en minder drugsdelicten.

Het valt op dat in Franstalig Brussel naar verhouding minder ambulante maatregelen en meer plaatsingsmaatregelen werden opgelegd dan op nationaal niveau en in Nederlandstalig Brussel. Het aantal

³Hieronder wordt een bondige weergave gegeven van de belangrijkste vaststellingen uit de presentatie van Eef Goedseels en Isabelle Ravier (NICC), die zich hiervoor onder meer baseerden op:

GILBERT E., MAHIEU V., GOEDSEELS E., RAVIER I., 2012, "Onderzoek naar de beslissingen van jeugdrechters/jeugdrechtbanken in MOF-zaken", Eindrapport, *Collectie van onderzoeksrapporten en onderzoeksnota's* n°32b, Bruxelles, INCC (NL) / GILBERT E., MAHIEU V., GOEDSEELS E., RAVIER I., 2012, "Recherche relative aux décisions des juges/tribunaux de la jeunesse dans les affaires de faits qualifiés infraction", Rapport final, *Collection des Rapport et notes de recherche* n°32a, Bruxelles, INCC (FR) ;

MAHIEU V., RAVIER I., VANNESTE C., 2015b, "Naar een beeld van de gegevens aangaande geregistreeerde jeugddelinquentie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest – Onderzoek uitgevoerd in opdracht van het Brussels Observatorium voor Preventie en Veiligheid", Eindrapport, *Collectie van onderzoeksrapporten en onderzoeksnota's* n° 40, Bruxelles, NICC (NL) / MAHIEU V., RAVIER I., VANNESTE C., 2015, "Vers une image chiffrée de la délinquance enregistrée des jeunes en Région de Bruxelles capitale - Recherche réalisée à la demande de l'Observatoire Bruxellois de la Prévention et de la Sécurité", Rapport final de recherche, *Rapport et notes de recherche* n°40, Bruxelles, INCC (FR) ;

RAVIER I., 2015, "Cijfers over minderjarige delinquentie in België", *Justice & sécurité Justitie & Veiligheid*, 2, p. 16 (NL) / RAVIER I., 2015, "Les chiffres de la délinquance des mineurs en Belgique", *Justice & sécurité Justitie & Veiligheid*, 2, p. 16 (FR).

⁴ MOF is de afkorting van 'als misdrijf omschreven feit'.

⁵ Dit betreft zowel zaken van minderjarigen in verontrustende situaties (VOS) als minderjarigen die verdacht worden van het plegen van een als misdrijf omschreven feit (MOF).

plaatsingen in een gemeenschapsinstelling (GI) of een institution publique de protection de la jeunesse (IPPJ) in verhouding tot andere vormen van plaatsing lag aanzienlijk hoger in zowel Nederlandstalig als Franstalig Brussel dan op nationaal niveau. Ook in absolute cijfers ligt het aantal plaatsingen van Franstalige jongeren in IPPJ hoog ten opzichte van de rest van het land: op basis van cijfers van het evolutief statistisch onderzoek 2012-2016 van de Administration de l'Aide à la jeunesse bedroegen de opnames in IPPJ van deze jongeren 44% van het totaal aantal opnames in IPPJ. Het aandeel van de Nederlandstalige Brusselse jongeren in de opnames in de GI bedroeg in 2016 11%.

Het aantal uithandengevingen in Franstalig Brussel in de periode van het onderzoek bij de jeugdrechtbanken bedroeg meer dan de helft van het totaal aantal uithandengevingen op nationaal vlak, wat overeenstemt met eerdere onderzoeksresultaten. Recentere cijfergegevens hieromtrent zijn niet beschikbaar.

Tot slot gaven Brusselse jeugdrechters bij ongeveer 34% van de beslissingen, tegenover 22.5% op nationaal niveau, aan dat de opgelegde maatregel afweek van de gewenste, waarvan in minstens de helft van de gevallen door plaatsgebrek. Andere redenen betroffen een gebrek aan medewerking van de minderjarige, het feit dat de maatregel onbestaande of niet van toepassing was of het bestaan van een te lange wachtlijst.

3.

BEVINDINGEN EN AANBEVELINGEN

3.1. DE ESSENTIËLE ROL VAN PREVENTIE EN VROEGTIJDIGE INTERVENTIE

Het cruciale belang van preventie en vroegtijdige interventie was een veel weerkerend onderwerp tijdens de werkgroepen. De overtuiging leeft dat geen efficiënt jeugddelinquentierecht kan bestaan zonder **een behoorlijk, goed uitgebouwd preventiebeleid**. Naast algemene vormen van preventie (A.) kwam ook het **belang van ouder- en gezinsondersteuning** uitgebreid aan bod (B.).

A. PREVENTIE ALS ESSENTIEEL ONDERDEEL VAN EEN INTEGRAAL JEUGDDELINQUENTIEBELEID

Preventie en vroege interventie worden begrepen als het tijdig identificeren van turbulente trajecten en het als reactie daarop tussenkomen, iets veranderen in het parcours van de jongeren. Essentieel hierbij is het werken aan **perspectief**. Een gebrek aan toekomstperspectief is een belangrijke voedingsbodem van jeugddelinquentie, en dat perspectief is nu net waar het veel Brusselse jongeren, o.m. vanwege hun penibele socio-economische omstandigheden, aan ontbreekt. Het werken aan perspectief is zodoende een essentiële preventietool en veronderstelt nauwkeurig maatwerk om voor elke jongere te achterhalen wat hem of haar richting geeft.

Er zijn in Brussel al heel wat diensten en organisaties actief rond preventie, al dan niet specifiek van jeugddelinquentie. Zo is er de vzw BRAVVO, de preventiedienst van de stad Brussel, die een aantal jeugdcentra uitbaat waar educatieve projecten voor adolescenten aangeboden worden, zich via het proefproject “kick-off” richt op de socio-professionele inschakeling van laaggeschoolde, achtergestelde jongvolwassenen, door middel van lokale en sociale bemiddeling tracht het sociaal weefsel van bepaalde wijken te versterken etc.⁶ De AMO (services d’aide en milieu ouvert van de Franse gemeenschap) ontwikkelen eveneens talrijke preventie-acties en ook op gemeentelijk en regionaal niveau zijn er heel wat initiatieven op vlak van algemene preventie. Wellicht is het net deze veelheid aan initiatieven en een gebrek aan overzicht over wat bestaat dat veel van de deelnemers niettemin het gevoel geeft dat er dringend werk moet worden gemaakt van een coherent en efficiënt preventie- en ondersteuningsbeleid.

In deze context werd in een van de groepen uitgebreid gesproken over de **nood aan georganiseerde ontmoetingsplaatsen** voor jongeren. Het gaat om plaatsen die het midden houden tussen al te formele en al te informele settings; een plek die deel uitmaakt van het sociaal vangnet van de jongere, waar zij rustig kunnen praten met elkaar, jeugdwerkers, begeleiders... Momenteel gebeuren dergelijke ontmoetingen gezien de preciaire woonomstandigheden van de jongeren vaak op straat, in fastfoodrestaurants... Jeugdcentra, zoals de Jeugthuizen in Vlaanderen en de Maisons des Jeunes in Wallonië, worden als goede praktijken naar voor geschoven. Ook in Brussel bestaan dergelijke initiatieven. Zo zijn er, naast de reeds vermelde jeugdcentra van vzw BRAVVO, een heel aantal onafhankelijke jeugthuizen. Desondanks blijkt dit aanbod erg onbekend bij de deelnemers van het seminarie. Dit doet de vraag rijzen of het aanbod dan wel de jongeren bereikt met wie de meeste deelnemers dagelijks werken.

In verschillende groepen werd ook het belang van **scholen** als primaire sociale ontmoetingsplaats en plaats voor dialoog aangehaald. In de presentatie van Benjamin Wayens kwam naar voor dat precies voor een groot deel van de jongeren in conflict met de wet de relatie met de school vaak problematisch is. Niettemin geloven veel deelnemers dat een belangrijk potentieel schuilt in de preventieve rol van scholen en dat hierop meer zou moeten worden ingezet.

⁶ Voor meer info: <http://bravvo.be/-Jeugd-en-Burgerschap->.

Als organisatoren onderschrijven we de nadruk die in de werkgroepen gelegd werd op het belang van een sterk preventiebeleid als onderdeel van een holistische benadering van de aanpak van jeugddelinquentie. In het licht van het belang van een dergelijke alomvattende benadering valt het trouwens te betreuren dat de overdracht van de bevoegdheid inzake het bepalen van de reactie op jeugddelinquentie aan de gemeenschappen een verdere fragmentering van de aanpak van jeugdcriminaliteit bewerkstelligd heeft, doordat o.m. de bevoegdheid inzake administratieve sanctionering niet werd overgedragen. Ook binnen deze bevoegdheidsrechtelijke realiteit is het evenwel belangrijk dat de GGC een integrale aanpak van de jeugdcriminaliteit in Brussel ambieert.

Om de bestaande, vaak erg zinvolle initiatieven nog meer tot hun recht te laten komen als preventietool en sociaal vangnet voor de meest kwetsbare jongeren, zou het interessant zijn te zorgen voor **meer coherentie** tussen de verschillende diensten en initiatieven (zowel de diensten van de 'formele' jeugdzorg als de 'informele' preventie-initiatieven) en voor **meer overleg** tussen deze organisaties onderling en met andere jeugdrechtsactoren, zoals jeugdrechters. Dit betekent niet dat het gehele aanbod 'geformaliseerd' zou moeten worden; veel initiatieven zijn net vanwege hun informaliteit erg krachtig. Wel zou concreet gedacht kunnen worden aan het werken met **brugfiguren** die de verschillende actoren met elkaar in contact brengen. Ook zou het nuttig zijn om in de ordonnantie te voorzien in een frequente (bv. tweejaarlijkse) samenkomst van alle actoren binnen het ruime jeugddelinquentierecht. Deze samenkomst kan de vorm aannemen van een **colloquium** waarop bestaande initiatieven worden voorgesteld en informatie en ervaring kan worden uitgewisseld.

B. OUDER- EN GEZINSONDERSTEUNING

Enkele jeugdrechters getuigden bezorgd over de afwezigheid van ouders ter zitting, of over de aanwezigheid van ouders die zich distantiëren van hun kind en diens gedrag. Zij ondervinden dat een ingrijpen op dat moment, bijvoorbeeld in de vorm van de (in 2006 ingevoerde maar thans niet meer toegepaste) ouderstage, vaak te laat komt. Ouders hebben in veel gevallen al een lang en turbulent parcours met hun kind afgelegd en hebben hun geloof in een kans op verbetering niet zelden laten varen. Dit neemt niet weg dat ouders volgens veel deelnemers wel goed geplaatst zijn om een belangrijke preventieve rol te spelen en interessante ideeën en oplossingen hebben, die met de nodige ondersteuning tot positieve resultaten kunnen leiden. Vanuit de vaststelling dat de context van de minderjarige een sleutelfactor is binnen diens educatief traject, wordt opgeroepen om **in de ordonnantie meer nadruk te leggen op het werken met de ouders van jongeren in conflict met de wet**.

Vanuit de praktijk wordt aangehaald dat bijvoorbeeld **praatgroepen** met ouders in gelijkaardige situaties als erg helpend en ondersteunend worden ervaren. Samen nadenken biedt ouders perspectief en hoop op verbetering en laat hen tegelijk in hun eigenwaarde doordat beroep wordt gedaan op hun eigen resources en strategieën.

Een andere vorm van (preventieve) gezinsondersteuning is het werken met een **steunfiguur**, die al in een vroeg stadium werkt met de jongere, diens ouders en de ruimere omgeving. Hierbij kan worden gedacht aan voorbeelden als de contextbegeleiders in Vlaanderen of de services d'aide en milieu ouvert (AMO) in de Franse gemeenschap.

De ondersteuning van ouders gebeurt bij voorkeur **op vrijwillige basis**. Wanneer de betrokkenen niet openstaan voor een vrijwillige ondersteuning en de jeugdrechter een ondersteuning toch noodzakelijk acht binnen de reactie op een jeugddelict, dan moet op dit punt ook enige **dwang** kunnen worden uitgeoefend. Er moet echter voor worden gewaakt dat een maatregel van ouderondersteuning in de ordonnantie **niet als een sanctie** ten aanzien van de ouders vormgegeven wordt. Het delict van de jongere mag immers niet het delict van de ouders worden. Het gaat er niet om dat de ouders ter verantwoording worden geroepen voor het gedrag van hun kind, maar wel dat zij naar de toekomst toe in hun opvoedingstaken ondersteund worden, wat het kind ten goede komt en dus op zijn plaats is binnen een ordonnantie die de reactie op jeugddelinquentie regelt.

Tot slot wordt, specifiek m.b.t. de Brusselse context, aangehaald dat het aanbod van ouder- en gezinsondersteuning oog moet hebben voor de **culturele eigenheid en context van de gezinnen**. Niet zelden, zo klinkt het, worden ouders op een vrij betuttelende manier benaderd en wordt hun aanpak niet naar waarde geschat, maar wordt daarentegen een aanpak opgedrongen die niet compatibel is met hun cultuur. Hoewel uiteraard basisprincipes gelden die in de werking van ouder- en gezinsondersteuningsdiensten weerspiegeld moeten worden, moet bij een dergelijke ondersteuning ook de ruimte worden gelaten voor andere, cultuur- en gezinseigen manieren om met bepaalde problematieken om te gaan. In Brussel zullen ouder- en gezinsondersteuningsdiensten wellicht in toenemende mate met dergelijke culturele verschillen geconfronteerd worden. Hoewel de concrete aanpak uiteraard voor een groot stuk van deze diensten afhangt, wordt de GGC toch gevraagd om aandacht te hebben voor deze culturele specificiteit, bijvoorbeeld door vorming van praktijkactoren die actief zijn in Brussel (infra 3.3.A).

AANBEVELINGEN

Preventie is een essentieel onderdeel van de coherente aanpak van jeugddelinquentie, en moet daarom worden meegenomen in de denkoefening over het Brussels jeugdrecht.

Het zou zinvol zijn om het bestaande preventie-aanbod in Brussel in kaart te brengen en te zorgen voor een grotere onderlinge kennis van en coherentie tussen de bestaande initiatieven. Ook een versterking van de connecties tussen het formele jeugdrechtsysteem en de preventie-initiatieven is aangewezen. Hiervoor kan bijvoorbeeld gedacht worden aan brugfiguren en aan een regelmatige samenkomst van alle actoren binnen het ruime jeugdrecht.

Binnen de reactie op jeugddelinquentie moet een belangrijke plaats worden weggelegd voor de ondersteuning van de ouders en het gezin. Het is van belang dat deze ondersteuning reeds in een vroege fase beschikbaar is. Bij de concrete vormgeving moet erover gewaakt worden dat de ouderondersteuning niet als een sanctie ten aanzien van de ouders opgesteld wordt.

3.2. DE REACTIE OP JEUGDDELINQUENTIE

A. KENMERKEN VAN EEN EFFICIËNT JEUGDRECHTSYSTEEM

Aan de deelnemers werd gevraagd welke elementen zij als essentieel beschouwen voor een goed en efficiënt jeugddelinquentierecht. Over een aantal zaken bleek quasi-unanimiteit te bestaan.

A.1. Klarheid en begrijpbaarheid van het systeem

Vanuit de praktijk wordt vastgesteld dat veel jongeren (en hun context) het huidige systeem niet begrijpen. Naast de algemene klacht dat het systeem te ingewikkeld zou zijn, vormt de toegenomen multiculturaliteit en taalvariëteit een bijkomend probleem voor de begrijpbaarheid. Ongeacht de oorzaak is dit onbegrip nefast voor de legitimiteit die het systeem bij de jongeren geniet en die nochtans essentieel is voor de doeltreffendheid ervan.

De deelnemers roepen de GGC dan ook op om in de eerste plaats werk te maken van een **logisch opgebouwde en leesbare ordonnantie in een heldere, begrijpbare taal**. Daarnaast wordt gesuggereerd dat het in Brussel zinvol zou kunnen zijn om gebruik te maken van tussenpersonen die het wat, het hoe en ook het waarom van een beslissing aan de jongere en diens context kunnen overbrengen en die idealiter kennis hebben van hun taal (en eventueel cultuur; infra 3.3.A). Men doet hier niet zozeer op tolken die de beschikking of het vonnis van de jeugdrechter naar de betrokkenen toe vertalen maar veeleer op een soort van referentie- of vertrouwenspersoon die een tussenpersoon vormt tussen justitie en de betrokkenen en die ervoor zorgt dat alles voor de betrokkenen volledig duidelijk is. Hier kan bijvoorbeeld gedacht worden aan iemand op het

niveau van de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulp. Daarnaast wijzen sommige deelnemers in deze context op de belangrijke rol van, en het tekort aan Brusselse jeugdadvocaten en de nood aan specialisatie van deze beroepsgroep (infra 3.3.A).

A.2. Een educatieve en proportionele reactie op maat met de jongere als ijkpunt

Bij de vraag naar de gewenste finaliteit(en) van het Brusselse jeugddelinquentierecht werden verschillende doelstellingen naar voor geschoven, die elkaar volgens de deelnemers niet hoeven uit te sluiten en, integendeel zelfs, een waardevolle aanvulling op elkaar kunnen vormen. Vanuit verschillende beroepsgroepen werd een voorkeur uitgesproken voor een **“educatieve aanpak”**, waarbij de reactie op jeugddelinquentie in de eerste plaats opvoedkundig is. Hierbij wordt weliswaar benadrukt dat dit niet gelijk mag staan aan een “soft” beleid. Het gaat er in essentie over dat de jongere op een educatieve manier bij de arm wordt genomen en wordt geleerd zich bewust te zijn van zijn/haar verantwoordelijkheden, maar ook van zijn/haar mogelijkheden, perspectieven etc. Men wijst erop dat deze aanpak de kern vormt van zowel het Vlaamse voorontwerp als van het decreet van de Franse gemeenschap, en dat deze ondanks hun verschillend discours de facto eigenlijk niet zover uit elkaar liggen.

In elk geval moet, ongeacht de insteek die gekozen wordt, volgens het merendeel van de deelnemers **de jongere, en niet het gepleegde feit, centraal staan bij het bepalen van de reactie op jeugddelinquentie**. Ondanks de grote diversiteit onder de Brusselse jongeren acht men het absoluut noodzakelijk dat voor elke jongere in functie van diens kenmerken en mogelijkheden wordt gezocht naar een **reactie op maat**.

Een reactie op maat betekent evenwel niet dat de reactie geenszins proportioneel zou moeten zijn, integendeel. **Proportionaliteit** wordt dan niet gezien als een cijfermatige relatie tussen feit en reactie, maar impliceert wel dat de reactie niet buitensporig ingrijpend mag zijn in het licht van de feiten en dat de minderjarige zicht moet hebben op het einde van de reactie.

A.3. Een uitgebreid arsenaal aan reactiemogelijkheden

Om voor elke jongere een reactie op maat te kunnen bieden, is **een breed palet aan reactiemogelijkheden** nodig. Globaal genomen lijkt men het erover eens dat de maatregelen en sancties die in de Jeugdwet van 1965 en in de teksten van de Vlaamse en Franse gemeenschap uitgewerkt worden, volstaan om ook in Brussel een reactie op maat te kunnen bieden mits deze interventies in de praktijk toegespitst worden op de specifieke Brusselse context (infra 3.3.A). Een ‘eigen’, volledig nieuw interventie-arsenaal wordt door de meeste deelnemers dus niet nodig geacht.

Enkele deelnemers moedigen de GGC wel aan om enige creativiteit en durf aan de dag te leggen en zich niet door (overkomelijke) praktische belemmeringen te beperken tot een loutere herneming van de bestaande regelingen. Hoewel ook deze deelnemers zich bewust zijn van de budgettaire restricties, brengen zij hier tegenin dat deze budgettaire beperkingen in zekere zin ook een politieke keuze zijn en dat de specificiteit van Brussel en de relatief grote hoeveelheid Brusselse jongeren die met het jeugdrechtsysteem in aanraking komen, verantwoordt dat ernstig wordt nagedacht over welke keuzes het meest geschikt zijn voor Brussel, los van de keuzes die door de gemeenschappen gemaakt worden. Zo nodig moeten middelen worden vrijgemaakt om in specifieke, aangepaste interventies te voorzien.

A.4. Uitvoerbaarheid en operationaliteit van de interventies

Eveneens cruciaal voor de legitimiteit van het systeem is **de effectieve en snelle uitvoerbaarheid van de reactiemogelijkheden** waarin de ordonnantie voorziet. In dat opzicht is de gekende problematiek van de wachtlijsten die voor een groot deel van de huidige maatregelen bestaan, nefast. Daarbij komt dat voor de uitvoering van wellicht minstens een aantal toekomstige Brusselse reactiemogelijkheden een beroep zal worden gedaan op het aanbod van de Vlaamse en Franse gemeenschap. Daardoor zal de GGC mogelijk weinig vat hebben op de (snelheid van de) uitvoering van haar interventies. Het is daarom belangrijk dat de GGC bij het kiezen van de reactiemogelijkheden grondig stilstaat bij de vraag naar de mate van (snelle) uitvoerbaarheid van de verschillende reacties en hierover desgevallend goede afspraken maakt met de gemeenschappen wanneer zij ervoor opteren een beroep te doen op hun organisaties en voorzieningen (infra 3.3.B).

B. LEEFTIJDSGRENZEN

De vraag naar de leeftijdsgrenzen van het toekomstige Brusselse jeugdrecht kwam tijdens de gesprekken meermaals aan bod. Vooral de problematiek van de **maximale leeftijdsgrenzen** voor (plaatsings-) interventies vormt een punt van bezorgdheid bij veel deelnemers. De Vlaamse en Franse gemeenschap hebben op dit punt sterk uiteenlopende keuzes gemaakt. Daar waar de maatregelen van het decreet van de Franse gemeenschap in principe aflopen wanneer de jongere 18 jaar wordt en slechts uitzonderlijk kunnen voortduren tot de maximale leeftijd van 20 jaar, kunnen de maatregelen en sancties van het Vlaamse voorontwerp in elk geval voortduren tot de leeftijd van 23 jaar.⁷ Bovendien geldt voor een gesloten begeleiding in een GI conform het Vlaamse voorontwerp in uitzonderlijke gevallen een maximumleeftijd van 25 jaar⁸, terwijl het decreet van de Franse gemeenschap ook voor plaatsingsmaatregelen de maximale leeftijd van 20 jaar handhaaft.

De vraag rijst hoe Brussel zich moet positioneren ten opzichte van deze sterk verschillende regelgevingen. Of nu wordt aangesloten bij een van beide regelingen dan wel een midden wordt gezocht tussen beide uitersten, in elk geval zal de Brusselse regeling verschillen van die van minstens een van de gemeenschappen. Dit kan problemen opleveren op vlak van de eventuele uitvoering van de Brusselse interventies door diensten en voorzieningen van de gemeenschappen. Zo werken de GI en de IPPJ elk met eigen (pedagogische) programma's, aangepast aan de plaatsingstermijnen en leeftijdsgrenzen van de respectievelijke regelgevingen. Het is niet ondenkbaar dat daardoor **problemen rijzen wanneer deze voorzieningen Brusselse jongeren moeten opvangen voor wie andere termijnen en leeftijdsgrenzen gelden**. Ook heel wat ambulante programma's zijn gebaseerd op de leeftijdsgrenzen van de decreten.

Een keuze voor de laagste gemeenschappelijke leeftijdsgrens van de Vlaamse en de Franse gemeenschap (in casu 18, uitzonderlijk 20 jaar) heeft als voordeel dat de interventies van de ordonnantie voor alle Brusselse jongeren uitvoerbaar zijn door de organisaties en voorzieningen van beide gemeenschappen (althans in theorie, want hierover moeten uiteraard afspraken met de gemeenschappen gemaakt worden). Deze keuze heeft als keerzijde dat de potentieel interessante optie van langdurige interventies binnen het jeugdrecht om louter praktische redenen wordt uitgesloten voor alle Brusselse jongeren. Wanneer men daarentegen voor een ruimere regeling met hogere leeftijdsgrenzen opteert maar de Franse gemeenschap niet bereid is om in een aangepast aanbod voor Brusselse jongeren te voorzien en ook Brussel geen aanbod voor deze leeftijdscategorieën creëert, heeft dit als mogelijk gevolg dat interventies in sommige gevallen enkel voor Nederlandstalige Brusselse jongeren uitvoerbaar zijn en de Franstalige Brusselse jongeren de facto van deze reactiemogelijkheden verstoken blijven. In sommige gevallen kan dit als gevolg hebben dat Franstalige Brusselse jongeren sneller uit handen gegeven worden wegens gebrek aan uitvoerbare interventies binnen het jeugdrecht, terwijl in gelijkaardige situaties Nederlandstalige Brusselse jongeren wel binnen het jeugdrechtsysteem kunnen worden opgevangen.

Hoewel men beseft dat de communautarisering van deze materie onvermijdelijk tot verschillende regelingen leidt, spreken veel deelnemers zich niettemin uit voor een **harmonisering** op bepaalde punten, waaronder deze kwestie van leeftijdsgrenzen. Men vraagt de GGC om hierover in gesprek te gaan met de administraties van beide gemeenschappen (infra 3.3.B). In het kader van de discussie met betrekking tot de uithandengeving wordt de **verhoging van de maximumgrens** in het Vlaamse voorontwerp van decreet over het algemeen op positieve reacties onthaald (infra 3.2.E).

⁷ Art. 110, § 3-4 décret portant le code de la prévention, de l'aide à la jeunesse et de la protection de la jeunesse, *Fr.Parl.* 2016-17, nr. 467/6; art. 6 voorontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, *VL.Reg.* 2017, nr. 1457/2ter.

⁸ Art. 37 voorontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, *VL.Reg.* 2017, nr. 1457/2ter.

Ook de organisatoren zijn voorstander van een verhoging van de maximumgrenzen van de interventiemogelijkheden tot minstens 23 jaar. Dit is immers een belangrijke verruiming met oog op een comprehensief jeugdrecht waarbinnen voor alle minderjarige daders een gepaste reactie geboden kan worden (infra 3.2.E). We zijn ons bewust van de hierboven beschreven mogelijke gevolgen van deze keuze op vlak van de gelijke behandeling van alle Brusselse jongeren, maar menen dat de GGC de verantwoordelijkheid moet nemen om zelf principiële keuzes te maken op basis van wat zij het best acht voor de Brusselse jeugd en er vervolgens voor te zorgen dat deze keuzes voor alle Brusselse jongeren uitvoerbaar zijn.

Een kwestie die in de werkgroepen niet werd besproken is de **minimumleeftijd** van het jeugdrechtsysteem. Wat dit betreft willen wij wijzen op de **internationaalrechtelijke verplichting** om een minimumleeftijd van strafrechtelijke verantwoordelijkheid vast te stellen.⁹ Hoewel de kinder- en mensenrechteninstrumenten geen concrete leeftijd naar voor schuiven en de keuze hierover grotendeels aan de staten overlaten, schuift het Comité voor de Rechten van het Kind (CRK) de leeftijd van twaalf jaar als absolute minimum, en de leeftijd van veertien jaar als meest aangewezen optie naar voor.¹⁰ Ook een sterk onderbouwd recent advies van de Nederlandse Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming spreekt zich uit voor een verhoging van de Nederlandse strafrechtelijke minimumleeftijd van twaalf jaar naar ten minste veertien jaar.¹¹

De Vlaamse gemeenschap beperkt het toepassingsgebied van het toekomstig Vlaams jeugddelinquentierecht tot feiten gepleegd na de leeftijd van twaalf jaar.¹² Voor kinderen beneden die leeftijd geldt een onweerlegbaar vermoeden van niet-verantwoordelijkheid en kan voortaan enkel op basis van het jeugdhulprecht gereageerd worden. De Franse gemeenschap daarentegen behoudt in grote lijnen de regeling van de jeugdwet van 1965 waarbij geen minimumleeftijd wordt bepaald beneden welke het jeugddelinquentierecht niet van toepassing is, maar voor de toepassing van de meeste maatregelen wel de minimumleeftijd van twaalf jaar geldt. Zo zijn volgens het decreet van de Franse gemeenschap slechts een berisping of een maatregel van toezicht en begeleiding mogelijk voor minderjarigen die jonger zijn dan twaalf jaar op het ogenblik van de feiten.¹³ Ondanks die laatste beperking voldoet deze regeling niet aan de kinderrechtelijke verplichtingen.

Wij adviseren de GGC om, conform de vereisten van het Kinderrechtenverdrag, in elk geval een minimumgrens voor de toepassing van het Brusselse jeugddelinquentierecht vast te stellen. Deze minimumgrens ligt o.i. best op **twaalf jaar**, met een uitzondering voor plaatsingsmaatregelen waarvoor een minimumgrens van **veertien jaar** meer aangewezen is. In elk geval is het **essentieel dat kinderen onder deze leeftijdsgrenzen opgevangen worden binnen het jeugdhulpsysteem** en dat voor hen gepaste hulpmatregelen beschikbaar zijn.

C. DE BEVOEGDHEDEN VAN HET PARKET

Een ander punt dat in de werkgroepen amper werd besproken maar dat wij als organisatoren niettemin willen aanhalen, betreft de bevoegdheden van het parket om door middel van **diversiemaatregelen** te reageren op een als misdrijf omschreven feit. In de wet van 1965, zoals aangepast in 2006, beschikte het openbaar ministerie (naast de optie van seponering van de zaak) over drie diversiemogelijkheden, m.n. de waarschuwingsbrief, de herinnering aan de wet en het voorstel van bemiddeling. De Vlaamse gemeenschap heeft ervoor gekozen dit reactie-arsenaal uit te breiden en biedt het parket bijkomend de mogelijkheid om een positief project voor te stellen of seponeringsvoorwaarden op te leggen. De Franse decreetgever heeft daarentegen geopteerd voor een behoud van de bestaande bevoegdheden van het parket, met toevoeging van het automatisch verval van strafvordering na uitvoering van een bemiddelingsakkoord op parketniveau. De GGC is op haar beurt vrij om te kiezen in welke mate zij het Brusselse parket wil toelaten zelf te reageren op een als misdrijf omschreven feit, ter vervanging van een tussenkomst van de jeugdrechtbank.

Als organisatoren staan we negatief tegenover een verdere bevoegdheidsuitbreiding van het Brusselse parket (althans voor feiten die onder de toekomstige Brusselse ordonnantie zullen vallen). Het parket mag immers geen de facto sanctioneringsbevoegdheid toebedeeld krijgen. Sanctionering, of het bepalen van een reactie op een vastgesteld delinquent feit, kan slechts door de rechter ten gronde nadat de schuld is vastgesteld. Wanneer het openbaar ministerie ruime bevoegdheden krijgt om op feiten te reageren zonder dat de schuld is vastgesteld, zorgt dit voor een sterke **spanning met het beginsel van het vermoeden van onschuld**. Wat het positief project op parketniveau betreft menen we dat dit zinvol kan zijn indien het werkelijk gaat om een voorstel van de jongere zelf. Het risico op sturing van het parket, waarbij het positief project zou kunnen worden gebruikt om een sanctie op te leggen, is op dit punt echter dermate groot dat we hier, behoudens een strikte omkadering, geen voorstander van zijn. Ook het idee van een automatisch verval van strafvordering na een uitgevoerd bemiddelingsakkoord op parketniveau zijn we niet genegen (infra 3.2.D.1).

⁹ Art. 40.3 Convention relative aux droits de l'enfant ; K. HERBOTS, H. ASSELMAN et J. PUT, Rapport 4. *Het Kinderrechtelijk kader*, 2015, <https://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/assets/docs/nieuws/2015/10/14/omgevingsanalyse-volledig-rapport.pdf>, IV-7.

¹⁰ CRC/C/OG/10, 25 avril 2007, n° 33.

¹¹ RAAD VOOR STRAFRECHTSTOEPASSING EN JEUGDBESCHERMING, *Verhoging strafrechtelijk minimumleeftijd in context – Advies over verhoging van de strafrechtelijke minimumleeftijd en het belang van goede jeugdhulp*, Den Haag, 21 novembre 2017, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/12/20/tk-bijlage-rapport-verhoging-strafrechtelijke-minimumleeftijd-in-context>.

¹² Art. 3, § 2 voorontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, *VL.Reg.* 2017, n° 1457/2ter.

¹³ Art. 109 décret portant le Code de la prévention, de l'aide à la jeunesse et de la protection de la jeunesse, *Fr.Parl.* 2016-17, n° 467/6.

¹⁴ Art. 8-13 voorontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, *VL.Reg.* 2017, n° 1457/2ter.

¹⁵ Art. 95-97 décret portant le Code de la prévention, de l'aide à la jeunesse et de la protection de la jeunesse, *Fr.Parl.* 2016-17, n° 467/6.

D. ENKELE CONCRETE REACTIES

Doorheen de debatten werden een aantal reactiemogelijkheden in concreto besproken, m.n. het herstelrechtelijk aanbod, het positief of geschreven project en de uithuisplaatsing.

D.1. Bemiddeling

Alle deelnemers zijn het erover eens dat werken aan **herstel** een rode draad doorheen het hele reactie-arsenaal moet zijn. Aan het belang van bemiddeling en de rol van de bemiddelingsdiensten (de Diensten voor herstelgerichte en constructieve afhandeling (HCA) in Vlaanderen en de Services d'Actions Restauratrices & Éducatives (SARE) in de Franse gemeenschap) wordt niet getwijfeld. De concrete uitwerking van het herstelrechtelijk aanbod is echter wel aan enige discussie onderhevig, en wel op twee punten.

Een eerste betreft de vraag of het bemiddelingsaanbod op parketniveau al dan niet verplicht moet worden gesteld. Voorstanders menen dat enkel op deze manier een duidelijke voorkeur voor de herstelgerichte benadering wordt verankerd. Daartegen wordt opgeworpen dat een dergelijke verplichting weliswaar een mooi symbool is, maar de facto moeilijk uitvoerbaar, aangezien een middelentekort ertoe zou leiden dat bemiddeling niet systematisch wordt voorgesteld. Een motiveringsverplichting voor het parket in het geval bemiddeling niet wordt voorgesteld, wordt echter niet als een goed alternatief beschouwd vanwege het gevaar voor standaardmotivaties. Al bij al lijkt men het erover eens dat het voor Brussel een goede optie zou zijn om een **bemiddelingsvoorstel op parketniveau verplicht** te maken.

Grotere onenigheid bestaat over de **vraag of een 'geslaagde' bemiddeling op parketniveau** (hiermee wordt bedoeld: een bemiddeling die leidt tot een akkoord, dat vervolgens wordt uitgevoerd) **al dan niet moet leiden tot het verval van de strafvordering**. Beide (ontwerp)decreten verschillen op dit punt: daar waar de Franse tekst voorziet in een automatisch verval van strafvordering, schrijft de Vlaamse tekst voor dat de procureur des Konings rekening houdt met de uitvoering van het akkoord bij zijn beslissing om de zaak al dan niet te seponeren. De deelnemers van beide taalgroepen bleken hieromtrent onderling moeilijk tot een compromis te kunnen komen. Voorstanders van een automatisch verval van strafvordering menen dat enkel dan bemiddeling echt als volwaardig buitengerechtelijk afhandelingstraject beschouwd kan worden. Hiertegen werd ingebracht dat de zekerheid van een verval van strafvordering de 'zuiverheid' van het engagement van de dader aantast: het risico bestaat dat deze uit louter opportunistische redenen deelneemt en de bemiddelingspoging niet au sérieux neemt, wat secundaire victimisatie van het slachtoffer in de hand zou kunnen werken. Daarnaast brengt een dergelijk automatisme, wanneer het niet gepaard zou gaan met een verplichting van het parket om een bemiddelingsaanbod te doen, het risico met zich mee dat het openbaar ministerie deze optie enkel voor lichtere feiten in overweging zou nemen.

Van de organisatoren uit adviseren wij om aan een geslaagde bemiddeling geen automatisch verval van de strafvordering te koppelen. Bovenop de zonet genoemde argumenten zijn wij van mening dat het beter is het bemiddelingsproces en de gerechtelijke reactie op jeugddelinquentie als twee parallelle trajecten te beschouwen. Bij een zuiver bemiddelingsproces staat de vraag hoe de partijen met het gebeurde willen omgaan centraal, los van de vraag naar de maatschappelijke reactie. Wel zou men kunnen voorzien in een uitdrukkelijke motiveringsplicht voor het parket wanneer het de zaak na een geslaagde bemiddeling alsnog aanhangig wilt maken bij de jeugdrechter.

D.2. Het positief of geschreven project

Het decreet van de Franse gemeenschap behoudt het geschreven project als geprefereerde maatregel. Het Vlaamse voorontwerp van decreet voorziet in een variatie op het geschreven project, m.n. het 'positief project'. In beide gevallen gaat het om een voorstel tot oplossing dat van de minderjarige verdachte/dader zelf uitgaat. De belangrijkste verschillen tussen beide interventies zijn dat het positief project reeds op parketniveau kan worden voorgesteld terwijl het geschreven project beperkt is tot de fase voor de jeugdrechter/jeugdrechtbank, dat het positief project bestaat uit het verrichten van een prestatie met als hoofddoel re-integratie daar waar het geschreven project verschillende eerder herstelgerichte voorstellen

kan bevatten, en dat het positief project strikt beperkt is tot 30 uur op parketniveau en tot 60 uur op jeugdrechtsbankniveau terwijl voor het geschreven project geen principiële maximumduur bepaald is.

Zowel het geschreven als het positief project worden als erg **waardevolle reactiemogelijkheden** beschouwd, ook voor Brussel. Naast het feit dat ze een sterke responsabiliserende en herstelbevorderende functie hebben, laten ze goed toe om op maat, vanuit de concrete mogelijkheden en socio-economische context van de jongere te werken. In het bijzonder het positief project van het Vlaamse voorontwerp van decreet ontlokt veel positieve reacties, met die nuancering dat het essentieel is dat de inhoud van het **voorstel van de jongere zelf uitgaat** (eventueel met hulp van zijn advocaat of van een begeleidingsdienst) en niet van het parket of de jeugdrechter.¹⁶ Voor optimale resultaten is het aangewezen dat voor het opstellen en uitvoeren van het project wordt voorzien in **ondersteuning door een begeleidingsdienst**. In deze context worden de HCA-diensten en de SARE als geschikte diensten naar voor geschoven. Het is aanbevelingswaardig om een dergelijke begeleiding, ongeacht de keuze voor het positief dan wel het geschreven project, in te schrijven in de ordonnantie.

D.3. Uithuisplaatsing

Wat de uithuisplaatsing van minderjarigen betreft is men het erover eens dat dit overal en in elk geval de **ultimum remedium** moet zijn. In beide gemeenschappen wordt ingezet op alternatieven voor plaatsing. Zo is er de Multi Systeem Therapie (MST) in Mechelen, een intensieve begeleidingsmethode voor jongeren die dreigen te worden geplaatst. In de Franse gemeenschap vormen de Services d'Accompagnement, de Mobilisation intensifs et d'Observation (SAMIO) met een programma van intensieve educatieve begeleiding in het gezinsmilieu van delinquente jongeren een alternatief voor de plaatsing in een IPPJ.

Ook in Brussel is het belangrijk om in te zetten op **adequate alternatieven voor uithuisplaatsing**. Zoals bleek uit de presentatie van Eef Goedseels en Isabelle Ravier ligt het percentage van Franstalige Brusselse jongeren in de IPPJ hoog en ligt het plaatsingscijfer langs de Franstalige kant van Brussel hoger dan het nationale gemiddelde. Daarnaast bleek echter ook dat precies de Franstalige Brusselse jeugdrechters het vaakst aangeven dat ze in feite een voorkeur hadden voor een andere maatregel, maar dat ze zich bij gebrek aan beschikbare alternatieven genoodzaakt zagen alsnog hun toevlucht te nemen tot een plaatsing. Vanuit deze vaststelling hebben sommige deelnemers kritiek op de vaak gehoorde stelling dat er te weinig plaats zou zijn in de GI en de IPPJ. Zij menen dat veeleer moet worden geïnvesteerd in een uitbreiding van het alternatief aanbod, aangezien dat het aantal plaatsingen aanzienlijk zou terugdringen.

In die gevallen waarin uithuisplaatsing alsnog onvermijdelijk is, zijn een **goede nazorg en begeleiding na de beëindiging van de plaatsing** van essentieel belang. Daarnaast vindt het merendeel van de deelnemers het belangrijk dat de Brusselse jongeren voldoende dichtbij huis geplaatst kunnen worden, zodat zij enigszins vlot bereikt kunnen worden door hun context. In het licht daarvan werd de vraag gesteld naar de vestiging van een gemeenschapsinstelling (GI) en/of een institution publique de protection de la jeunesse (IPPJ) in (de buurt van) Brussel. De Franse gemeenschap stelt alvast de opening van een IPPJ in Vorst in het vooruitzicht voor 2020-2021.¹⁷ Een aantal deelnemers tonen zich hier geen voorstander van, en menen dat de middelen beter kunnen worden aangewend voor het versterken van het bestaande aanbod en het uitbouwen van alternatieven voor gesloten plaatsing. Zij menen dat, wanneer het echt nodig is een jongere in een GI of IPPJ te plaatsen, het niet slecht is dat deze een tijdje van zijn context gescheiden wordt en een dergelijke instelling in Brussel dus niet noodzakelijk is.

Bijzondere aandacht wordt gevraagd voor **minderjarigen met geestelijke gezondheidsproblemen**. Voor deze jongeren zou een plaatsing in een GI of IPPJ uitgesloten moeten worden en moet een **aangepast aanbod** voorhanden zijn, waarbinnen **behandeling centraal** staat. Hoewel ook voor deze jongeren nood is aan een gesloten aanbod, moet het principe van ultimum remedium ook voor hen gelden en moeten specifieke alternatieve interventiemogelijkheden bestaan. Ook dient de ordonnantie aandacht te besteden aan de absoluut noodzakelijk geachte begeleiding van deze jongeren na een eventuele gesloten begeleiding. Immers, wanneer dergelijke begeleiding niet gegarandeerd wordt, zal de drempel om de plaatsingsmaatregel te beëindigen vergroten en geldt plaatsing niet langer als ultieme maatregel.

¹⁶ Het Vlaamse voorontwerp van decreet is intussen in die zin aangepast: zie MvT bij het voorontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, *VL.Reg.* 2017, nr. 1457/3ter, 39-40.

¹⁷ <http://madrane.be/une-nouvelle-ippj-a-bruxelles/>.

E. UITHANDENGEVING

Een van de hete hangijzers van de jeugdrechthervormingen betreft het al dan niet behouden van de figuur van de uithandengeving. Ook uit de debatten blijkt dat hierover geen algemene consensus kan worden bereikt.

Iedereen is het er weliswaar over eens dat de uithandengeving geen ideale oplossing is. Niettemin meent een deel van de participanten dat uithandengeving in een aantal gevallen noodzakelijk is. Zij wijzen op het relatief hoge cijfer van uithandengevingen in Brussel en menen dat niet voor al deze jongeren een toereikend alternatief geboden kan worden binnen het jeugdrecht. Daarop repliceren de tegenstanders met een verwijzing naar de nieuwe Vlaamse regeling, op basis waarvan een plaatsing tot maximaal 25 jaar met een daaropvolgende terbeschikkingstelling tot maximaal 10 jaar mogelijk is. Zij betreuren het dat de uithandengeving ondanks dit ingrijpende alternatief behouden is in het Vlaamse voorontwerp van decreet. Opnieuw wordt hier en daar opgeworpen dat het niet ondenkbaar is dat Brussel van zijn nieuwe bevoegdheid gebruik maakt om iets verder te gaan dan de andere gemeenschappen en ernstig nadenkt over een uitgebreid arsenaal van adequate en beschikbare(!) alternatieven voor uithandengeving, opdat deze optie niet langer nodig zou zijn. Voor- en tegenstanders zijn het wel eens over het feit dat het beroep op de uithandengeving **zoveel mogelijk beperkt** moet worden en dat de piste van het Vlaamse voorontwerp van decreet in dat opzicht de nodige aandacht verdient.

Ook als organisatoren zijn wij voorstander van een afzonderlijk, aangepast rechtssysteem voor alleminderjarigen, zonder uitzondering. Wij pleiten er dan ook voor dat de GGC de uithandengeving niet weerhoudt als mogelijke reactie op jeugddelinquentie. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat uithandengeving een **negatieve impact heeft op het latere traject** van jongeren, m.n. dat zij een groter risico lopen op een doorlopend justitieel traject en op het plegen van zwaardere, meer gewelddadige feiten.¹⁸ Op die manier is de keuze voor uithandengeving volledig contrair aan de doelstelling van (re-)integratie, die tijdens de werkgroepen unaniem naar voor geschoven werd als essentiële finaliteit van het jeugddelinquentierecht. Bovendien is de uithandengeving **in strijd met het Kinderrechtenverdrag**; België werd hier tot drie maal toe voor op de vingers getikt door het Comité voor de Rechten van het Kind.¹⁹

Wij zijn van mening dat het aan de ordonnantie- of decreetgever is om de praktijk van **voldoende uitgebreide, ingrijpende en beschikbare reactiemogelijkheden te voorzien om voor alle minderjarige daders een aangepast, constructief antwoord te kunnen bieden**. Zo kunnen een verlenging van de maximale duur van de interventies en de mogelijkheid van het opleggen van reacties na de leeftijd van 18 jaar tegemoet komen aan heel wat bezorgdheden die vaak tot een uithandengeving aanleiding geven.²⁰ Het is daarenboven zinvol dergelijke uitbreidingen niet enkel voor plaatsingsreacties in te schrijven, maar ook voor andere alternatieve interventies zoals het herstelrechtelijk aanbod, (intensieve) ambulante begeleiding etc. Immers, als we plaatsing werkelijk als ultimum remedium beschouwen, moeten ook andere interventies een valabel alternatief voor uithandengeving kunnen bieden. In elk geval zal het enige investering vragen om ervoor te zorgen dat dit alternatief aanbod effectief werkzaam en onmiddellijk beschikbaar is.

Het argument dat in Brussel veruit de meeste jongeren uit handen gegeven worden²¹ en de uithandengeving er daarom 'nodig' zou zijn ter bescherming van de samenleving, kan niet overtuigen. Dit argument gaat uit van de o.i. foutieve veronderstelling dat de maatschappij beter beschermd wordt door een aanpak in het kader van het strafrecht dan door een aanpak binnen het jeugdrecht, een veronderstelling die zoals aangegeven door wetenschappelijk onderzoek tegengesproken wordt. De meeste landen kennen een dergelijk systeem overigens niet, integendeel: heel wat landen hebben zelfs een aangepast systeem voor jongvolwassenen die ook na de leeftijd van 18 jaar (bv. tot 21 jaar) criminele feiten plegen.²² Tot slot blijft het absolute aantal Brusselse jongeren dat uit handen gegeven wordt bijzonder klein.²³ Het moet volgens ons mogelijk zijn om ook voor deze kleine groep jongeren een constructief alternatief te voorzien binnen het Brusselse jeugdrecht. De verantwoordelijkheid ligt bij de GGC om hiervoor te zorgen, en zodoende gehoor te geven aan zowel sterke wetenschappelijke argumenten als aan de kinderrechterlijke normen.

AANBEVELINGEN

Bij het redigeren van de ordonnantie moet aandacht worden besteed aan een logische opbouw en een helder taalgebruik.

Er is een voorkeur voor een educatieve en tegelijk responsabiliserende aanpak van jongeren in conflict met de wet. De jongere, en niet het gepleegde feit, moet centraal staan bij het bepalen van de reactie op jeugddelinquentie. De proportionaliteit van de reactie moet evenwel gewaarborgd worden.

Een reactie op maat veronderstelt een uitgebreid arsenaal aan reactiemogelijkheden. Bovendien moet een effectieve en snelle uitvoerbaarheid van de voorziene interventies gegarandeerd worden.

De ordonnantie dient te voorzien in een minimumgrens voor de toepassing van het Brusselse jeugdrecht. Naar mening van de organisatoren ligt deze best op twaalf jaar, met uitzondering van de plaatsingsmaatregelen waarvoor een minimumgrens van veertien jaar meer aangewezen is. Kinderen onder deze leeftijdsgrenzen moeten opgevangen worden binnen het jeugdhulpsysteem.

De bevoegdheden van het parket moeten duidelijk omschreven worden. De organisatoren raden een verdere bevoegdheidsuitbreiding van het Brusselse parket af.

Herstel moet een centrale plaats krijgen binnen de ordonnantie. Het behoud van het herstelrechtelijk aanbod wordt unaniem verdedigd. Een meerderheid pleit voor het verplicht maken van het herstelrechtelijk aanbod op parketniveau. Op de vraag of op een uitgevoerd bemiddelingsakkoord al dan niet een automatisch verval van strafvordering moet volgen, kan van de deelnemers uit geen eensluidend antwoord geformuleerd worden. De organisatoren adviseren wat dit betreft om aan een geslaagde bemiddeling geen automatisch verval van strafvordering te koppelen, maar wel te voorzien in een uitdrukkelijke motiveringsplicht voor het parket wanneer het de zaak nadien alsnog aanhangig wilt maken bij de jeugdrechter.

Het is aangewezen om hetzij het geschreven project, hetzij het positief project te weerhouden als reactiemogelijkheid in de ordonnantie. Bij de concrete vormgeving van deze interventie is het belangrijk garanties in te bouwen opdat het voorstel van de jongere zelf zou uitgaan en te voorzien in ondersteuning door een begeleidingsdienst.

De ordonnantie moet voorzien in voldoende adequate alternatieven voor uithuisplaatsing. In die gevallen waarin uithuisplaatsing noodzakelijk blijkt, moeten een goede nazorg en begeleiding na de beëindiging van de plaatsing gewaarborgd worden.

Voor minderjarigen met geestelijke gezondheidsproblemen moet plaatsing in een GI of IPPJ uitgesloten worden. Naast een aangepast gesloten aanbod moeten voor hen ook specifieke alternatieve interventiemogelijkheden en een nauwe begeleiding na een eventuele gesloten interventie verzekerd worden.

Er is unanimité over het feit dat de uithandengeving zoveel mogelijk beperkt moet worden. Hiertoe wordt een verhoging van de maximumgrenzen voor toepassing van de jeugdrechtinterventies zinvol geacht. De organisatoren bevelen aan de uithandengeving af te schaffen en te investeren in een voldoende uitgebreid, ingrijpend en beschikbaar reactie-arsenaal om voor alle minderjarige daders een constructief antwoord te kunnen bieden.

¹⁸ J. CHRISTIAENS, E. DUMORTIER e.a., *Rapport 3. Evaluatie van maatregelen in Omgevingsanalyse Vlaams jeugdrecht*, 2015, <https://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/assets/docs/nieuws/2015/10/14/omgevingsanalyse-volledig-rapport.pdf>, 23; S. PLEYSIER, "Vlaanderen bouwt aan een jeugddelinquentierecht. Uithandengeving blijft anomalie", *Sociaal.net* 6 février 2018, https://sociaal.net/analyse-xl/vlaanderen-bouwt-jeugddelinquentierecht/?_sf_s=Stefaan+Pleysier.

¹⁹ CRC/C/BEL/CO/3-4, 18 juin 2010, n°82 et 83; CRC/C/15/Add.178, 13 juin 2002, n°31-32; CRC/C/15/Add.38, 20 juin 1995, n°11 et 15.

²⁰ ADVIESORGAAN VAN DE NATIONALE COMMISSIE VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND, *Welke toekomst voor de uithandengeving?*, 29 mars 2017, <https://ncrk-cn.de.be/nl/advies/article/welke-toekomst-voor-de-uithandengeving>.

²¹ J. CHRISTIAENS, E. DUMORTIER e.a., *Rapport 3. Evaluatie van maatregelen in Omgevingsanalyse Vlaams jeugdrecht*, 2015, <https://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/assets/docs/nieuws/2015/10/14/omgevingsanalyse-volledig-rapport.pdf>, III-22.

²² ADVIESORGAAN VAN DE NATIONALE COMMISSIE VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND, *Welke toekomst voor de uithandengeving?*, 29 mars 2017, <https://ncrk-cn.de.be/nl/advies/article/welke-toekomst-voor-de-uithandengeving>, 3.

²³ Une quarantaine en 2012 : I. DETRY, « Tu me saisis, je me dessaisis et vogue ta galère... », *Revue de Droit Pénal et de Criminologie*, no 6 (2015), 660.

3.3. DE UITVOERING VAN HET JEUGDDELINQUENTIERECHT EN -BELEID

A. GESPECIALISEERDE ACTOREN

De heersende mening luidde dat niet zozeer het arsenaal aan reactiemogelijkheden eigen of specifiek moet zijn voor Brussel, maar dat de uitvoering van de reactiemogelijkheden aangepast moet zijn aan de Brusselse socio-culturele context, en dat op dat vlak nog werk aan de winkel is. De bestaande maatregelen zouden veel **potentieel hebben, maar een vertaling naar en invulling aangepast aan de Brusselse context ontbreken**. Een dergelijke vertaling start, zo luidt, bij gespecialiseerde actoren.

Op dit vlak wordt het belangrijk geacht dat de actoren die de jeugdinterventies in Brussel ten uitvoer leggen een goede kennis hebben van de **culturele achtergrond** van hun cliënten. Hoewel bepaalde werkingsprincipes uiteraard universeel zijn, beïnvloeden culturele factoren onmiskenbaar het effect van sommige maatregelen. Het is daarom geen overbodige luxe dat de praktijkactoren een minimale kennis hebben van belangrijke culturele factoren. In deze context wordt ook gewezen op de nood aan inzet op internationalisering van de hulpverleningssector en het aantrekken van personeel met een andere culturele achtergrond.

Ook de **taalbarrière** speelt in Brussel vaak een belemmerende rol. Aangezien er te weinig middelen zijn om consequent beroep te doen op een tolk en het voor bepaalde talen bovendien niet evident is om een tolk te vinden, zien de praktijkactoren zich niet zelden geconfronteerd met cliënten met wie de communicatie veelal via gebarentaal dient te gebeuren. Het spreekt voor zich dat deze taalbarrière een optimale dienstverlening sterk verhindert.

Tot slot wordt herhaaldelijk benadrukt dat het essentieel is dat de hulpverleners en begeleiders over een **grondige kennis van de Brusselse sociale kaart** beschikken. Een coherente, integrale hulpverlening valt of staat met gepaste doorverwijzingen, en daarvoor is een grondige kennis nodig van de voorzieningen en instellingen die in Brussel actief zijn en van hun precieze aanbod.

Deze **nood aan specialisatie van de praktijkactoren** is een van de sterkst benadrukte punten tijdens de werkgroepen. De deelnemers sporen de GGC aan hierop in te zetten en er de nodige middelen voor vrij te maken. In deze context wordt onder meer gesuggereerd dat een instantie zou kunnen worden opgericht die als opdracht heeft een zeer grondige kennis van de Brusselse context, van culturele factoren, van het aanbod van de Vlaamse en Franse gemeenschap in Brussel... te vergaren en het personeel van de (ambulante) diensten die in Brussel werken hierover **te informeren en te vormen**. Deze opdracht zou bijvoorbeeld kunnen worden toegewezen aan een deel van de Brusselse administratie (infra 3.3.C).

In deze context willen we het **belang van gespecialiseerde jeugdadvocaten** benadrukken. Dit impliceert dat de advocaten die minderjarigen bijstaan en vertegenwoordigen een **grondige kennis hebben van de jeugd- en kinderrechtelijke regelgeving** en dat ze over de nodige **pedagogische en communicatieve kwaliteiten** beschikken.²⁴ Hoewel jeugdadvocaten vooralsnog niet over een wettelijk statuut beschikken, is de voorbije jaren wel enige vooruitgang geboekt in de vorm van de uitwerking van specifieke opleidingen en de organisatie van permanenties op het niveau van de balies (hoewel op dit vlak belangrijke verschillen bestaan tussen het Franstalig en het Nederlandstalig landsgedeelte²⁵). Het is belangrijk dat deze evoluties verder gestimuleerd worden, opdat minderjarigen een optimale rechtsbescherming kunnen genieten. Daarnaast is het ook voor advocaten die actief zijn in Brussel aangewezen om **kennis te hebben van de socio-economische en culturele realiteit** van hun cliënten. Uit een van de werkgroepen bleek dat wegens een gebrek aan Brusselse jeugdadvocaten in het kader van de Salduz-permanentie regelmatig een beroep moet worden gedaan op advocaten uit andere arrondissementen, tot aan Luik toe. Het spreekt voor zich dat deze advocaten, zonder enige kennis van de specifieke achtergrond van hun cliënten, bezwaarlijk een optimale bijstand kunnen bieden.

Daarom adviseren wij de GGC in de eerste plaats om de rol van jeugdadvocaten duidelijk te verankeren in de ordonnantie door **voor bepaalde interventies** (zoals het geschreven of positief project en het herstelrechtelijk aanbod, mochten die als reactiemogelijkheden weerhouden worden) **expliciet de bijstand door een (jeugd)advocaat in te schrijven**.²⁶ Daarnaast kan de GGC ook voor deze actoren denken aan de eerder aangehaalde vorming omtrent het aanbieden van diensten binnen de socio-economische en culturele realiteit van Brussel, omtrent de Brusselse sociale kaart etc.

Ook **gespecialiseerde politiediensten** zijn een belangrijk aandachtspunt voor Brussel. De politie speelt hier immers een centrale rol, zowel op het gebied van preventie als bij de opsporing van jeugddelinquentie en bij de tenuitvoerlegging van jeugdinterventies. Het is absoluut noodzakelijk dat de politiemensen die met deze taken belast zijn hun doelpubliek kennen en vertrouwd zijn met de specifieke problematieken binnen de Brusselse context. Een bijzondere, volgehouden opleiding van deze actoren is daarom aangewezen. Een dergelijke specialisatievereiste is echter niet geregeld op wettelijk niveau, maar hangt af van zone tot zone. Binnen Brussel zien we in enkele politiezones, zoals in de zone Brussel HOOFDSTAD-Elsene, een sterk uitgebouwde en gespecialiseerde jeugd- en familiedienst. Het is aanbevelenswaardig om een dergelijke specialisatie na te streven voor het hele gebied dat binnen het toepassingsgebied van de ordonnantie valt. Bovendien kan de vermelde opleiding betreffende de socio-economische en culturele realiteit van Brussel en de Brusselse sociale kaart ook voor deze actoren interessant zijn.

²⁴ KENNISCENTRUM KINDERRECHTEN, *Voorontwerp van decreet jeugddelinquentierecht en het Kinderrechtenkader – Toetsing van het voorontwerp aan het kinderrechtenluik binnen de Omgevingsanalyse Jeugdrecht (2015)*, september 2017, http://www.keki.be/nl/publications/beleidsadvies/Aanbeveling_6_18.

²⁵ DEFENCE FOR CHILDREN INTERNATIONAL – BELGIË, *De rol van de jeugdadvocaat in de jeugdbeschermings- en strafrechtelijke procedures in België*, Nationaal rapport september 2016 – februari 2017, http://www.dei-belgique.be/IMG/pdf/rapport_mlmr_complet_nl.pdf, 60-63.

²⁶ Hoewel het inschrijven van een algemeen recht op bijstand van een advocaat een procedurele kwestie en dus een federale bevoegdheid is (cf. art. 5, § 1, II, 6° c) BWI), kunnen de gemeenschappen en de GGC niettemin via een beroep op hun impliciete bevoegdheden het recht op bijstand garanderen voor specifieke interventies.

B. SAMENWERKING MET DE VLAAMSE EN FRANSE GEMEENSCHAP

Welke keuzes in Brussel ook gemaakt worden, **goede afspraken en grondig en doorlopend overleg** met de Vlaamse en de Franse gemeenschap worden in elk geval noodzakelijk geacht. Wanneer het, bij gebrek aan eigen middelen voor de tenuitvoerlegging van het Brussels jeugdrecht, nodig zou zijn om voor de uitvoering van de Brusselse interventies een beroep te doen op diensten en voorzieningen van de gemeenschappen, zal hierover een Samenwerkingsakkoord gesloten moeten worden. Maar ook wanneer de GGC eigen middelen zou krijgen om haar jeugddelinquentiebeleid ten uitvoer te leggen, is het mogelijk dat de GGC voor de uitvoering van (een aantal van) de interventies uit de ordonnantie een samenwerking met de organisaties en de voorzieningen van de gemeenschappen verkiest boven het oprichten van eigen diensten. In beide gevallen vinden de deelnemers het belangrijk dat in de Samenwerkingsakkoorden niet enkel oog is voor de budgettaire maar ook voor de inhoudelijke aspecten van deze coöperaties. Zo moeten heel duidelijke afspraken worden gemaakt over de uitvoering van de Brusselse interventies wanneer de leeftijdsgrenzen verschillen van die van de gemeenschapsdecreten, zodat de effectieve uitvoerbaarheid van de interventies van de ordonnantie verzekerd is. Ook moet de niet-discriminatie van Brusselse jongeren bij het intake-beleid van de diensten en voorzieningen gegarandeerd worden.

Naast de concrete afspraken in de vorm van Samenwerkingsakkoorden is het voor zowel Brussel als voor de gemeenschappen zinvol om via overlegplatformen e.d. het uitwisselen van kennis en ervaringen te faciliteren en de samenwerking te bevorderen. Tot slot is het gezien de opsplitsing van verschillende bevoegdheden die raken aan de aanpak van jeugdcriminaliteit aangewezen om ook te voorzien in beleidsafstemming met andere bestuursniveaus (bv. met de gemeenten omtrent de gemeentelijke administratieve sancties).

C. EEN BRUSSELSE ADMINISTRATIE

Een administratieve organisatie ter ondersteuning, coördinatie en uitvoering van het Brussels jeugddelinquentiebeleid wordt noodzakelijk geacht. Men ziet niet in hoe Brussel kan kiezen voor een actieve uitoefening van zijn bevoegdheid zonder te voorzien in de opvolging van deze bevoegdheidsuitoefening.

De ideeën voor de potentiële rol van deze dienst zijn divers. Zo lijkt het onontbeerlijk dat, wanneer voor de uitvoering van (een aantal van) de Brusselse interventies beroep zou worden gedaan op diensten en voorzieningen van de gemeenschappen, een Brusselse administratieve dienst belast wordt met de voortdurende coördinatie en onderlinge afstemming van het Brussels jeugddelinquentiebeleid enerzijds, en de uitvoering van dit beleid door voorzieningen van de gemeenschappen anderzijds. Daarnaast werd geopperd dat deze dienst zou kunnen fungeren als kennis- en vormingscentrum ten behoeve van Brusselse praktijkactoren (supra 3.3.A).

Ook van de organisatoren uit onderstrepen we dat het, gezien de complexiteit van de materie en van de verhoudingen met de Vlaamse en de Franse gemeenschap, onontbeerlijk is dat de nieuwe bevoegdheid nauw wordt opgevolgd door een administratie. Budgettaire beperkingen kunnen niet worden aanvaard als reden om op dit punt te besparen. De aanzienlijke impact die de uitoefening van deze bevoegdheid op een deel van de Brusselse bevolking zal hebben vereist dat de nieuwe competentie ernstig wordt genomen en dat de nodige middelen worden vrijgemaakt om haar behoorlijk te kunnen uitoefenen.

AANBEVELINGEN

Er moet worden ingezet op de specialisatie van de actoren binnen het Brusselse jeugdrecht inzake de socio-economische en culturele context en van de Brusselse sociale kaart. Zo is het raadzaam te investeren in de vorming van de Brusselse praktijkactoren.

De rol van gespecialiseerde jeugdadvocaten moet duidelijk worden verankerd in de ordonnantie door voor bepaalde interventies expliciet de bijstand van een (jeugd)advocaat in te schrijven. Ook in hoofde van deze actoren is een specialisatie m.b.t. de Brusselse context via vorming aangewezen. Hetzelfde geldt voor de Brusselse politiediensten.

In het geval Samenwerkingsakkoorden dienen te worden gesloten met de Franse en de Vlaamse gemeenschap is het belangrijk dat niet enkel de budgettaire maar ook de inhoudelijke aspecten (bv. effectieve uitvoerbaarheid, non-discriminatie...) van deze coöperaties duidelijk uitgewerkt worden. Ook andere vormen van overleg en uitwisseling tussen de gemeenschappen en Brussel (bv. overlegplatformen) en beleidsafstemming met andere bestuursniveaus zijn aangewezen.

Een administratie ter ondersteuning, coördinatie en uitvoering van het Brussels jeugddelinquentiebeleid is noodzakelijk.

3.4. DIVERSEN

A. COMMUNICATIE EN SAMENWERKING TUSSEN PRAKTIJKACTOREN

Uit de gesprekken blijkt dat de communicatie en samenwerking tussen de verschillende actoren die naar aanleiding van een als misdrijf omschreven feit tussenkomen, belangrijke aandachtspunten zijn.

In eerste instantie wordt aangegeven dat er onder de verschillende actoren weinig kennis is over elkaars aanbod, werking en methodes. Nochtans is dat essentieel om adequaat te kunnen doorverwijzen en een compleet hulpverleningspakket te kunnen bieden. Als een van de oorzaken hiervan wordt aangehaald dat de vormingen voor jeugdactoren momenteel al te sterk opgesplitst zijn per beroepsgroep: advocaten, magistraten, contextbegeleiders... hebben elk hun eigen opleidingen, hoewel bepaalde aspecten daarvan overlappen. Men vindt het daarom zinvol om sterker in te zetten op **interprofessionele opleidingen**.

Daarnaast wordt voorzichtig een lans gebroken voor een meer uitgesproken integratieve benadering van MOF-dossiers met meer **informatie-uitwisseling en transparantie** tussen de verschillende actoren. Voorzichtig, aangezien men zich ervan bewust is dat het beroepsgeheim de mogelijkheid tot informatie-uitwisseling sterk beperkt. Niettemin menen veel deelnemers dat binnen de grenzen van het beroepsgeheim een nauwere samenwerking en afstemming tussen de verschillende actoren wenselijk is. Mochten bepaalde informatiestromen wenselijk worden geacht, dan worden die in het licht van het legaliteitsbeginsel best expliciet en zo precies mogelijk qua inhoud en voorwaarden opgenomen in de ordonnantie.

B. BIJZONDERE AANDACHT VOOR NIET-BEGELEIDE MINDERJARIGE VREEMDELINGEN (NBMV)

Naast de jongeren met geestelijke gezondheidsproblemen (supra 3.2.D.3) wordt eveneens bijzondere aandacht gevraagd voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV), die vanwege het gebrek aan gezinscontext extra kwetsbaar zijn. Een deel van het aanbod, zowel op preventief niveau als op niveau van de gerechtelijke interventies, is in de praktijk niet toepasbaar op hen aangezien het een contextgerichte werking veronderstelt. Dit heeft als gevolg dat jeugdrechters zich niet zelden gedwongen zien om hun toevlucht te nemen tot zware interventies zoals plaatsing van de NBMV, louter bij gebrek aan alternatieven. Het is belangrijk dat de ordonnantie aandacht heeft voor hun specifieke situatie en zorgt voor een voldoende uitgebreid alternatief aanbod, opdat plaatsing ook voor hen werkelijk een ultieme reactie zou zijn.

C. DE VERHOUDING MET HET JEUGDHULPRECHT

Uit het onderzoek van het NICC in 2012 (supra 2.2) bleek dat ongeveer 20% van de jongeren die voor een MOF voor de jeugdrechter moesten verschijnen al een gerechtelijk VOS-dossier had. Dit cijfer geeft geen zicht op de gevallen waarin reeds vrijwillig jeugdhulp geboden wordt of waarin sprake is van een verontrustende situatie maar nog geen jeugdhulpverlening ingeschakeld is. Het mag duidelijk zijn dat bij jongeren die een MOF plegen in veel gevallen ook een hulpnood bestaat. We willen dan ook benadrukken dat een duidelijke link tussen het jeugddelinquentierecht en het jeugdhulprecht onontbeerlijk is. Zo is het aan te raden om in de ordonnantie **expliciete bruggen op te nemen naar de jeugdhulp**. Minstens moet worden geregeld wat het lot van een jeugdhulpmaatregel (of een gedwongen opname op basis van de Wet Bescherming Persoon Geesteszieke) is wanneer ook een maatregel wegens jeugddelinquentie wordt genomen. Ook kan worden bepaald op basis van welke criteria voorrang wordt gegeven aan een gerechtelijke jeugdhulpvordering i.p.v. een vordering wegens jeugddelinquentie, of beide procedures samen of parallel kunnen lopen, en welk effect ze op elkaar hebben. Bovendien is het met oog op een integrale aanpak van jeugddelinquentie aangewezen om ook de ordonnantie van 2004 inzake hulpverlening aan jongeren²⁷ opnieuw onder de loop te nemen en te **verzekeren dat het jeugdhulpaanbod toegankelijk en beschikbaar is**.

D. EVALUATIE VAN DE ORDONNANTIE

Een **grondige en geregelde evaluatie** vormt het sluitstuk van kwaliteitsvolle regelgeving en beleid. Tot op heden is er een gebrek aan evaluatiemechanismen voor het jeugdrecht.²⁸ Daarom raden wij de GGC aan een **periodiek evaluatiemechanisme** in te bouwen in de ordonnantie. Beide gemeenschappen hebben een beoordelingsmechanisme geïmplementeerd in hun (voorontwerp van) decreet.²⁹

Beide systemen hebben hun waardevolle kanten en hun tekortkomingen. Hoewel het ongetwijfeld positief is dat Vlaanderen dataverzameling beoogt met betrekking tot de kinderen en jongeren die met het Vlaamse jeugddelinquentierecht in aanraking zullen komen en een wetenschappelijke evaluatie van de meest ingrijpende reactiemogelijkheden naar voor schuift, blijkt uit het voorontwerp van decreet niet duidelijk of ook een evaluatie van de context waarbinnen de interventies hun effect moeten sorteren (m.n. een onderzoek naar de evolutie van de aard en de oorzaken van jeugddelinquentie, recente trends etc.) in het vooruitzicht gesteld wordt. Ook deze elementen zijn o.i. essentieel om een grondige evaluatie van het decreet toe te laten.³⁰ Ook het evaluatiesysteem van het decreet van de Franse gemeenschap houdt volgens de tekst van artikel 151 slechts een evaluatie van de doeltreffendheid en effectiviteit van de maatregelen in. Bovendien beperken beide teksten zich tot een eenmalige beoordeling en worden geen latere evaluatiemomenten in het vooruitzicht gesteld.

Wij adviseren de GGC om, in het bijzonder in het licht van de specifieke en snel evoluerende Brusselse context, te voorzien in een frequente (bv. driejaarlijkse) evaluatie van de Brusselse ordonnantie, met oog voor de **uitvoering en impact van de interventies** én voor de **evolutie van de maatschappelijke en jeugdcriminologische situatie in Brussel**. Bovendien zou het interessant zijn om ook de initiatieven die worden genomen op vlak van **preventie** van jeugddelinquentie (supra 3.1) mee te nemen in de evaluatie. Een concrete piste voor de evaluatie van het Brusselse jeugdrechtsysteem kan erin bestaan de bevoegdheden van het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn, de studiedienst van de GGC die thans soortgelijke evaluatieve opdrachten heeft binnen de domeinen gezondheid en armoede, uit te breiden tot het domein van het jeugdrecht.

AANBEVELINGEN

Een grotere onderlinge kennis tussen de verschillende actoren is wenselijk. Interprofessionele opleidingen en vormingen kunnen hiertoe bijdragen.

Indien bepaalde informatiestromen m.o.o. een toegenomen samenwerking tussen de verschillende actoren wenselijk worden geacht, dan worden die in het licht van het legaliteitsbeginsel best expliciet en zo precies mogelijk qua inhoud en voorwaarden opgenomen in de ordonnantie.

Bijzondere aandacht is nodig voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Voor hen moet een voldoende uitgebreid aanbod gecreëerd worden dat ook zonder gezinscontext toegepast kan worden, teneinde onnodige plaatsingen te vermijden.

Een duidelijke link tussen het jeugddelinquentierecht en het jeugdhulprecht is onontbeerlijk. Zo is Het is dan ook aan te raden om in de ordonnantie expliciete bruggen op te nemen naar de jeugdhulp.

Het is aangewezen om een periodiek evaluatiemechanisme te implementeren in de ordonnantie. De evaluatie omvat idealiter zowel de preventie-initiatieven als de uitvoering en impact van de jeugdrechtsinterventies, en heeft eveneens oog voor de evolutie van de maatschappelijke en jeugdcriminologische situatie in Brussel.

²⁷ Ordonnantie 29 april 2004 inzake hulpverlening aan jongeren, BS 1 juni 2004.

²⁸ ADVIESORGAAN VAN DE NATIONALE COMMISSIE VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND, *Welke toekomst voor de uithandengeving?*, 29 maart 2017, <https://ncrk-cn.de.be/nl/advies/article/welke-toekomst-voor-de-uithandengeving>, 5.

²⁹ Art. 151 décret portant le code de la prévention, de l'aide à la jeunesse et de la protection de la jeunesse, Fr.Parl. 2016-17, nr. 467/6; art. 43 voorontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, *VL.Reg.* 2017, nr. 1457/2ter; MvT bij het voorontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, *VL.Reg.* 2017, nr. 1457/3ter, 8-9.

³⁰ Zie ook: KENNISCENTRUM KINDERRECHTEN, *Voorontwerp van decreet jeugddelinquentierecht en het Kinderrechtenkader – Toetsing van het voorontwerp aan het kinderrechtelijk binnen de Omgevingsanalyse Jeugdrecht (2015)*, september 2017, http://www.keki.be/nl/publications/beleidsadvies/Aanbeveling_7_19.

4.

CONCLUSIE

Dit rapport strekt ertoe aanbevelingen en aandachtspunten te formuleren ten aanzien van de Brusselse politieke actoren met betrekking tot enkele **BELANGRIJKE ASPECTEN VAN HET TOEKOMSTIGE BRUSSELSE JEUGDRECHT**.

Naast concrete voorstellen voor de ordonnantie bevat het rapport **AANWIJZINGEN** voor een comprehensieve aanpak van jeugddelinquentie in Brussel.

Hiermee willen we de Brusselse politieke actoren aanmoedigen zich niet te beperken tot een minimalistische uitoefening van de nieuwe bevoegdheid voor de reactie op jeugddelinquentie, maar integendeel een doordachte en coherente aanpak te ambiëren. Een dergelijke benadering is niet alleen in overeenstemming met internationale kinderrechtelijke richtlijnen, het is ook essentieel voor **EEN EFFICIËNTE AANPAK VAN DE JEUGDDELINQUENTIE IN BRUSSEL**.

We hopen dat dit rapport een bron van inspiratie zal vormen voor een **AMBITIEUZE HERVORMING** met bijzondere aandacht voor het Verdrag inzake de Rechten van het Kind en de daaraan gerelateerde kinderrechtenstandaarden.

5.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1.	
PROGRAMMA VAN HET SEMINARIE VAN 15 JANUARI 2018	1
BIJLAGE 2.	
GENODIGDENLIJST VAN HET SEMINARIE VAN 15 JANUARI 2018	2
BIJLAGE 3.	
AANWEZIGHEIDSLIJST VAN HET SEMINARIE VAN 15 JANUARI 2018	4
BIJLAGE 4.	
NOTA GEVOLGEN BEVOEGDHEIDSVERDELING	6
BIJLAGE 5.	
NOTA VOORONTWERP VLAAMS DECREET	8
BIJLAGE 6.	
NOTA ONTWERP DECREET FRANSE GEMEENSCHAP	13
BIJLAGE 7.	
PRESENTATIE STAND VAN ZAKEN CRIMINOLOGISCHE GEGEVENS	17
BIJLAGE 8.	
PRESENTATIE STAND VAN ZAKEN VLAAMSE GEMEENSCHAP	22
BIJLAGE 9.	
PRESENTATIE STAND VAN ZAKEN FRANSE GEMEENSCHAP	26

BIJLAGE 1.

PROGRAMMA SEMINARIE 15 JANUARI 2018

9u00 Onthaal

9u30 Introductie

Welkomstwoord

Pascal Smet, Lid van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC), belast met het Beleid inzake Bijstand aan Personen, het Gezinsbeleid en de Filmkeuring

Céline Fremault, Lid van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC), belast met Gezin en Kinderbijslag, Personen met een Handicap, Sociale Actie en Armoedebestrijding

Algemene introductie

9u50 Stand van zaken van de (jeugd)criminologische kennis

Benjamin Wayens, Brussels Studies

10u10 État des lieux des connaissances criminologiques

Eef Goedseels en Isabelle Ravier, INCC

10u40 Getuigenissen van het jeugdparket en de jeugdrechtbank

Ine Van Wymersch

Michèle Meganck

11u00 Koffiepauze

11u20 Stand van zaken van de hervormingen in de Vlaamse en Franse gemeenschap

De stand van zaken in de Vlaamse gemeenschap

Stefaan Pleysier, LINC

De stand van zaken in de Franse gemeenschap

Thierry Moreau, UC Louvain

12u00 Werkgroepen

13u00 Lunch

14u00 Werkgroepen

16u00 Koffiepauze

16u30 Plenaire presentatie van de belangrijkste conclusies van de werkgroepen

16u50 Slotwoord

BIJLAGE 2.

GENODIGDENLIJST SEMINARIE 15 JANUARI 2018

NOM	ORGANISATION
Asselman, Helene	DEI-Belgique
Bailly, Nathanaël	Observatoire bruxellois pour la Prévention et la Sécurité (OBPS)
Bas, Ralf	Agentschap Jongerenwelzijn - GI De Grubbe
Baudart, Liliane	Administration générale de l'aide à la jeunesse
Boone, Maria-Elisabeth	Parket bij het hof van beroep van Brussel
Bosmans, Jan	Vlaams Welzijnsverbond
Braun, Marine	DEI-Belgique
Casteur, Peter	Kabinet Jo Vandeuren
Chapaux, Béatrice	Cour d'appel Bruxelles
Christiaens, Jenneke	VUB
Clarembaux, Nicole	Administration générale de l'aide à la jeunesse
Danckaerts, Joëlle	Hof van Beroep Brussel
De Cesco, Fabienne	Inter-Fédérations de l'Aide à la Jeunesse
De Craim, Christel	FOD Justitie / SPF Justice
De Fraene, Dominique	ULB
De Kerpel, Sven	Advocaat
De Keyser, Anne	Services de protection judiciaire (SPJ) Bruxelles
de Salle, Yves	COE Aide et Guidance-Pluriel
de Terwangne, Amaury	Avocat
De Vis, Kaat	Kabinet Pascal Smet
De Vos, Bernard	Délégué général aux droits de l'enfant
Delbart, Didier	IPPJ de Wauthier-Braine
Delcommune, Jean-Marie	Service de l'aide à la jeunesse (SAJ) Bruxelles
Delord, Marianne	Services de protection judiciaire (SPJ) Bruxelles
Delvoye, Marie	Cabinet Madrane
Deneulin, Godelieve	Parket-Generaal Brussel
Depuydt, An	Advocaat
Dessart, Johan	SAMIO Bruxelles
Detry, Isabelle	NICC
Dieu, Anne-Marie	Observatoire de l'Enfance, de la Jeunesse et de l'Aide à la Jeunesse (OEJAJ)
Druant, Fabienne	Parquet près la cour d'appel de Bruxelles
Dumortier, Els	VUB
Eggen, Hélène	Conseil d'arrondissement de l'aide à la jeunesse (CAAJ) Bruxelles
Frennet, Jean-Pierre	S.P.J. Bruxelles
Goblet, Véronique	Cour d'appel Bruxelles
Goedseels, Eef	NICC
Hendrick, Bénédicte	SARE 'Le Radian'
Herbots, Katrien	Kenniscentrum Kinderrechten (KeKi)
Houthuys, Mieke	Agentschap Jongerenwelzijn
Jacobs, Karine	SARE 'Le Radian'
Jannone, Anne	Cour d'appel Bruxelles
Kahn, Maïlys	Cabinet Fremault
Kerkhofs, Marie	KU Leuven
Liégeois, Erik	Federatie voor Sociale Ondernemingen (SOM)
Loots, Gerrit	VUB
Massoels, Magda	Agentschap Jongerenwelzijn
Meganck, Michèle	Tribunal de la Jeunesse Bruxelles
Moreau, Thierry	UC Louvain
Nagypal, Alain	Centre communautaire pour Jeunes dessais de Saint-Hubert

Neyens, Miet	Cachet vzw
Nounckele, Jancy	UNamur
Nyssens, Grégoire	Centres d'accueil spécialisés Le Tamaris
Ooghe, Nathalie	Tribunal de la Jeunesse Bruxelles
Péters, Catherine	Commission nationale pour les droits de l'enfant / Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind
Phillipart, Mark	t Pasrel vzw
Pleysier, Stefaan	KU Leuven
Put, Johan	KU Leuven
Rans, Pierre	Parquet près la cour d'appel de Bruxelles
Ravier, Isabelle	INCC
Rebuffat, Elise	Administration générale de l'aide à la jeunesse
Rémy, Stephanie	Police de Bruxelles Capitale Ixelles - Délinquance/Protection des Mineurs
Roelants, Christiane	Politie Brussel Hoofdstad Elsene - Dienst Jeugddelinquentie en Bescherming
Sprangers, An	Tonuso vzw
Steenwegen, Silke	NICC
Suykerbuyk, Tine	Jeugdrechtbank Brussel
Taburiaux, Christophe	Police de Bruxelles Capitale Ixelles - Délinquance/Protection des Mineurs
Tack, Floris	Kabinet Pascal Smet
Toussaint, Philippon	Cabinet Madrane
Trifaux, Christelle	Service droit des Jeunes (SDJ) Bruxelles
Van Gils, Melanie	Services de protection judiciaire (SPJ) Bruxelles
Van Keirsbilck, Benoit	DEI-Belgique
Van Laethem, Karen	Commission nationale pour les droits de l'enfant / Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind
Van Mulders, Stefaan	Agentschap Jongerenwelzijn
Van Rumst, Sofie	Kinderrechtencommissariaat
Van Velthoven, Wendy	Parket bij het hof van beroep van Brussel
Van Vooren, Ellen	Kenniscentrum Kinderrechten (KeKi)
Van Wellen, Ellen	Agentschap Jongerenwelzijn
Vandevelde, Stefan	Parketcriminoloog Brussel
Vanobbergen, Bruno	Kinderrechtencommissariaat
Vanwymersch, Ine	Parket van Brussel
Velge, Jean-François	Tribunal de la Jeunesse Bruxelles
Verborgh, Anne	Criminologue de parquet Bruxelles
Verlinden, Juan	Avocat
Verstraeten, Riet	Politie Brussel Hoofdstad Elsene - Dienst Jeugddelinquentie en Bescherming
Viaene, Stefaan	vzw Alba
Wayens, Benjamin	Brussels studies
Wolters van der Wey, Isabelle	Parquet de Bruxelles
Xvzw	BRAVVO / asbl BRAVVO

BIJLAGE 3.

AANWEZIGHEIDSLIJST SEMINARIE 15 JANUARI 2018

NOM	ORGANISATION
Asselman, Helene	DEI-Belgique
Bosmans, Jan	Vlaams Welzijnsverbond
Braun, Marine	DEI-Belgique
Casteur, Peter	Kabinet Jo Vandeuren
Chapaux, Béatrice	Cour d'appel Bruxelles
Christiaens, Jenneke	VUB
Clarembaux, Nicole	Administration générale de l'aide à la jeunesse
Danckaerts, Joëlle	Hof van Beroep Brussel
De Craim, Christel	FOD Justitie / SPF Justice
de Salle, Yves	COE Aide et Guidance-Pluriel
de Terwangne, Amaury	Avocat
De Vis, Kaat	Kabinet Pascal Smet
Delvoye, Marie	Cabinet Madrane
Deneulin, Godelieve	Parket-Generaal Brussel
Detry, Isabelle	INCC
Eggen, Hélène	Conseil d'arrondissement de l'aide à la jeunesse (CAAJ) de Bruxelles
Frennet, Jean-Pierre	S.P.J. Bruxelles
Goblet, Véronique	Cour d'appel Bruxelles
Goedseels, Eef	NICC
Herbots, Katrien	Kenniscentrum Kinderrechten (KeKi)
Houthuys, Mieke	Agentschap Jongerenwelzijn
Jacobs, Karine	SARE 'Le Radian'
Jannone, Anne	Cour d'appel Bruxelles
Kahn, Maïlys	Cabinet Fremault
Kerkhofs, Marie	KU Leuven
Meganck, Michèle	Tribunal de la Jeunesse Bruxelles
Monquignon, Nathalie	Administration générale de l'Aide à la jeunesse
Moreau, Thierry	UCLouvain
Nagypal, Alain	Centre communautaire pour Jeunes dessais de Saint-Hubert
Neyens, Miet	Cachet vzw
Nounckele, Jancy	UNamur
Ooghe, Nathalie	Tribunal de la Jeunesse Bruxelles
Péters, Catherine	Commission nationale pour les droits de l'enfant / Nationale commissie voor de rechten van het kind
Phillipart, Mark	t Pasrel vzw
Pleysier, Stefaan	KU Leuven
Put, Johan	KU Leuven
Rans, Pierre	Parquet près la cour d'appel de Bruxelles
Ravier, Isabelle	INCC
Rebuffat, Elise	Administration générale de l'aide à la jeunesse
Roelants, Christiane	Politie Brussel Hoofdstad Elsene - Dienst Jeugddelinquentie en Bescherming
Steenwegen, Silke	NICC
Suykerbuyk, Tine	Jeugdrechtbank Brussel
Taburiaux, Christophe	Police de Bruxelles Capitale Ixelles - Service Délinquance/Protection des Mineurs
Tack, Floris	Kabinet Pascal Smet
Trifaux, Christelle	Service droit des Jeunes (SDJ) Bruxelles
Van Gils, Melanie	Services de protection judiciaire (SPJ) Bruxelles
Van Keirsbilck, Benoit	DEI-Belgique

Van Laethem, Karen	Commission nationale pour les droits de l'enfant / Nationale commissie voor de rechten van het kind
Van Mulders, Stefaan	Agentschap Jongerenwelzijn
Van Rumst, Sofie	Kinderrechtencommissariaat
Van Velthoven, Wendy	Parquet bij het hof van beroep van Brussel
Van Vooren, Ellen	Kenniscentrum Kinderrechten (KeKi)
Van Wellen, Ellen	Agentschap Jongerenwelzijn
Vanwymersch, Ine	Parquet van Brussel
Velge, Jean-François	Tribunal de la Jeunesse Bruxelles
Verborgh, Anne	Parquet van Brussel
Verstraeten, Riet	Politie Brussel Hoofdstad Elsene - Dienst Jeugddelinquentie en Bescherming
Viaene, Stefaan	vzw Alba
Wayens, Benjamin	Brussels studies
Wolters van der Wey, Isabelle	Parquet de Bruxelles

BIJLAGE 4. NOTA GEVOLGEN BEVOEGDHEIDSVERDELING

Gevolgen van de zesde staatshervorming voor de bevoegdheid voor de reactie op jeugddelinquentie in de regio Brussel-Hoofdstad¹

REIKWIJDTE VAN DE BEVOEGDHEIDSOVERDRACHT INZAKE DE REACTIE OP JEUGDDELINQUENTIE

Sinds de staatshervorming van 2014 is “de opgave van de maatregelen die kunnen worden genomen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd” niet langer een uitzondering op de principiële gemeenschapsbevoegdheid voor jeugdbescherming (art. 5, § 1, II BWHL, 6°). Sindsdien zijn de gemeenschappen dus bevoegd voor zowel de wettelijke bepaling als voor de uitvoering van de reactie op jeugddelinquentie. Essentieel bij de uitoefening van deze nieuwe bevoegdheid is de vraag: hoe ver reikt deze nieuwe gemeenschapsbevoegdheid precies?

Volgens de toelichting bij de zesde staatshervorming valt onder deze bevoegdheidsoverdracht:

- de bevoegdheid voor het bepalen van de **aard en de inhoud van de maatregelen** die genomen worden ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, en de **onderliggende principes** die aan de basis van deze maatregelen liggen;
- de bevoegdheid om de **hiërarchie** tussen die maatregelen te bepalen;
- de bevoegdheid voor het bepalen van de **criteria** die voor de keuze van de te bevelen maatregelen in acht moeten worden genomen;
- de bevoegdheid voor het bepalen van de **voorwaarden** waaronder ze kunnen worden genomen, zoals het vaststellen van de leeftijd vanaf wanneer ze kunnen worden toegepast en de keuze van de categorie van inbreuken die ze rechtvaardigen, alsook de duur ervan, daarin begrepen de voorwaarden voor verlenging;
- de bevoegdheid voor de regels inzake **uithandengeving**, met dien verstande dat dit de regels betreffende de toepassing van de uithandengeving betreft (i.e. de vraag of deze figuur al dan niet behouden wordt, en zo ja, de voorwaarden en leeftijdsgrenzen) maar niet de gevolgen ervan, die immers tot het (federale) strafrecht behoren.

Valt niet onder de bevoegdheidsoverdracht, en blijft dus op grond van art. 5, § 1, II BWHL, 6°, c) een federale bevoegdheid, de bevoegdheid voor de regels inzake:

- de **organisatie van de jeugdgerechten**
Bv. de inrichting en samenstelling van de jeugdrechtbanken, de opleidingsvoorwaarden voor jeugdrechters
- de **territoriale bevoegdheid van de jeugdgerechten**
- de **procedureregels voor de jeugdgerechten**
Bv. de manier waarop en termijnen waarbinnen een zaak moet worden ingeleid bij de jeugdrechtbank; de regels waaraan de dagvaarding voor de jeugdrechtbank moet voldoen en de termijn die tussen de dagvaarding en de verschijning in acht genomen moet worden; de regels die de jeugdrechtbanken in acht moeten nemen wat betreft het horen van minderjarigen; de bijstand door een advocaat.
Uitzondering: in uitzonderlijke gevallen kunnen de gemeenschappen wél bevoegd zijn voor het regelen van procedurele aspecten, m.n. wanneer deze aspecten kunnen worden beschouwd als ‘impliciete bevoegdheden’. Dat is het geval wanneer een procedureel aspect onlosmakelijk verbonden is met een aspect waarvoor de gemeenschappen wél bevoegd zijn geworden, en de gemeenschappen hun bevoegdheid dus niet kunnen uitoefenen zonder ook het procedureel aspect te wijzigen.
Bv. De Hoge Raad voor de Justitie (HRJ) beveelt in zijn advies over het voorontwerp van decreet houdende de Codex van de preventie, de jeugdhulp en de jeugdbescherming van de Franse gemeenschap aan om te bepalen dat, wanneer de minderjarige dader en zijn slachtoffer een bemiddelingsovereenkomst gesloten hebben, niet

¹ Voor deze samenvatting werd beroep gedaan op de volgende documenten:

Toelichting bij het voorstel van bijzondere wet met betrekking tot de zesde staatshervorming, *Parl.St.* Senaat 2012-2013, nr. 2232/1; Adv. RvS 27 augustus 2013, nr. 53.932/AV over het voorstel van bijzondere wet met betrekking tot de zesde staatshervorming, *Parl.St.* Senaat 2013-14, nr. 2232/3, 25; J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 105-128.

S. VANOMMESLAEGHE et S. HUBLAU, "Genèse d'une jeunesse: La protection de la jeunesse à Bruxelles comme illustration de la complexité institutionnelle" dans P.-O. DE BROUX, B. LOMBAERT et D. YERNAULT (dir.), *Le droit bruxellois. Un bilan après 25 ans d'application (1989-2014)*, Bruxelles, Bruylant, 2015, 1455-1481.

langer een burgerrechtelijke vordering op grond van dezelfde feiten ingesteld kan worden. Hoewel dit zonder enige twijfel een procedure-aspect betreft, veronderstelt de HRJ dat dit een impliciete bevoegdheid betreft.

Een twijfelgeval vormen de **administratieve sanctiesystemen**, zoals het stelsel van de gemeentelijke administratieve sancties. De vraag rijst of ook de bevoegdheid voor deze sanctiesystemen valt onder de nieuwe gemeenschapsbevoegdheid voor het bepalen van maatregelen als reactie op jeugddelinquentie. Dit valt niet af te leiden uit de tekst van de bijzondere wet met betrekking tot de zesde staatshervorming, noch uit de parlementaire voorbereiding daarvan. Op vraag van de Raad van State werd verduidelijkt dat een dergelijke bevoegdheidsoverdracht niet werd beoogd, maar federaal blijft (op grond van art. 6, § 1, VIII, eerste lid, 1°, vierde streepje BWHL, oftewel de federale bevoegdheid op het vlak van de organisatie en het beleid inzake de politie).

GEVOLGEN VOOR BRUSSEL

Wanneer een bevoegdheid inzake persoonsgebonden aangelegenheden wordt overgedragen aan de gemeenschappen, zijn de Vlaamse, Franse en Duitstalige gemeenschap elk bevoegd om de desbetreffende materie voor hun respectievelijke taalgebieden te regelen. Wat het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad betreft, zijn de Vlaamse en Franse gemeenschap slechts bevoegd ten aanzien van de “instellingen die wegens hun organisatie moeten worden beschouwd uitsluiten de behoren tot de ene of de andere gemeenschap” (de zgn. ‘uni-communautaire instellingen’) (art. 128, § 2 Grondwet). De Vlaamse en de Franse gemeenschap zijn dus niet bevoegd om maatregelen te bepalen die rechtstreeks op personen in Brussel van toepassing zijn, noch voor ‘bi-communautaire’ instellingen. Hiervoor is in Brussel de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) bevoegd.

De **decreten van de Vlaamse en Franse gemeenschap** hebben slechts een impact op de inwoners van Brussel-Hoofdstad **via de uni-communautaire instellingen**, waartoe de burgers zich **vrijwillig** kunnen richten. Zo zijn het Vlaamse decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp en het decreet van de Franse gemeenschap van 4 maart 1991 betreffende de jeugdhulp van toepassing in Brussel voor zover zij vrijwillige vormen van hulpverlening betreffen. Inwoners van Brussel kunnen zich dus vrijwillig richten tot organisaties van de gemeenschappen die vrijwillige hulpverlening aanbieden.

Het is daarentegen aan de **GGC** om bij **ordonnantie de dwingende regels** vast te leggen die rechtstreeks op personen van toepassing zijn. Hieronder vallen bijvoorbeeld de regels inzake de gedwongen/gerechtelijke jeugdhulp, wat het voorwerp uit maakt van een ordonnantie van 29 april 2004. Hieronder vallen eveneens de regels inzake de maatregelen die kunnen worden genomen ten aanzien van delinquente minderjarigen. Hiervoor is de GGC sinds 2014 bevoegd, en dient ze een nieuwe ordonnantie op te stellen. Zolang er geen nieuwe ordonnantie is, blijven de regels van de wet van 8 april 1965 van toepassing op delinquente minderjarigen in Brussel.

Voor de uitvoering van de regels die de GGC inzake gerechtelijke jeugdhulp, en binnenkort ook inzake jeugddelinquentierecht, uitvaardigt, kan de GGC een beroep doen op diensten en voorzieningen die erkend zijn door of afhangen van de Vlaamse en de Franse gemeenschap. Hierover moet de GGC met beide gemeenschappen dan wel duidelijke afspraken maken, in de vorm van samenwerkingsakkoorden.

TERRITORIAAL TOEPASSINGSGBIED VAN DE DECRETEN/ORDONNANTIE BETREFFENDE JEUGDDELINQUENTIERECHT

De **verblijfplaats van de ouders** bepaalt welk jeugddelinquentierecht wordt toegepast. Zo zal een jongere wiens ouders in de regio Brussel-Hoofdstad hun verblijfplaats hebben, maar die bv. in Namen een delict pleegt, in de toekomst onder de Brusselse ordonnantie vallen. Kan de verblijfplaats van de ouders niet worden geïdentificeerd, dan zijn achtereenvolgens de plaats van het als misdrijf omschreven feit, de plaats waar de jongere wordt aangetroffen of de plaats waar hij/zij verblijft de in aanmerking te nemen aanknopingspunten.

Op die manier is het criterium om de toepasselijke regeling te bepalen hetzelfde als het criterium om de bevoegde jeugdrechtbank te bepalen. Dit heeft als gevolgen dat:

- de jeugdrechtbanken in principe de regeling van hun respectievelijke grondgebied zullen kunnen toepassen;
- minderjarigen die betrokken zijn bij hetzelfde als misdrijf omschreven feit, maar wiens ouders hun verblijfplaats hebben in verschillende taalgebieden, onder verschillende regelgevingen zullen vallen.

BIJLAGE 5. NOTA VOORONTWERP VLAAMS DECREET

In het kort – Voorontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht (Vlaamse gemeenschap)¹

1. UITGANGSPUNTEN

De essentiële ambitie van het decreet is een **snelle, duidelijke, normbevestigende reactie** op jeugddelicten mogelijk te maken, waarbij de minderjarige op zijn/haar **verantwoordelijkheid** aangesproken wordt en ook ruimte krijgt om zelf zijn/haar verantwoordelijkheid op te nemen (**constructief** reageren).

Het decreet neemt niet langer het beschermingsmodel als voornaamste vertrekpunt. Het kiest niet één welbepaald model als alternatief, maar gaat uit van een **gemengd model**. **Herstel** en **sanctie** worden naar voor geschoven als verschillende, al dan niet te combineren kaders van waaruit kan worden gereageerd op een jeugddelict. Bij jongeren met een vastgestelde geestesstoornis staan **zorg en beveiliging** van de minderjarige en de samenleving voorop.

Herstelgericht reageren vormt een van de hoekstenen van het decreet. De (vrijwillige) herstelrechtelijke reactie vormt een spoor dat parallel loopt aan een eventuele sanctionerende reactie. Daarnaast krijgt herstelgericht werken eveneens een plaats binnen het (dwingend) sanctionerend spoor.

De reactie op het jeugddelict wordt duidelijk onderscheiden van het beantwoorden van een eventuele hulpvraag; jeugddelinquentierecht en jeugdhulpverlening vormen verschillende kaders, elk met hun eigen finaliteit, die cumulatief toegepast kunnen worden. Er wordt ingezet op een vlotte verbinding tussen beide kaders.

Het decreet hecht expliciet belang aan rechtswaARBorgen als legaliteit, proportionaliteit en subsidiariteit van de reacties, participatie van de minderjarige, bijstand van een advocaat...

2. TOEPASSINGSGBIED

Het decreet is van toepassing op minderjarigen die een delict plegen (of hiervan verdacht worden) wanneer ze ouder zijn dan 12 jaar, en jonger dan 18 jaar.

- Ten aanzien van kinderen jonger dan 12 jaar kan slechts op grond van de jeugdhulpverlening gereageerd worden.
- Is de pleger ouder dan 18 jaar op het ogenblik van de feiten, dan wordt deze berecht o.g.v. het strafrecht.

Het voorontwerp van decreet is in principe niet van toepassing op verkeersmisdrijven door minderjarigen tussen 16 en 18 jaar (opsomming van specifieke inbreuken waarop deze uitzondering van toepassing is, zie art. 5)

Uitz.: “Uithandengeving” aan de jeugdrechtbank indien de politierechtbank een reactie op grond van dit decreet geschikter acht.

De maatregelen van het decreet kunnen ook na de leeftijd van 18 jaar worden opgelegd, of kunnen tot na deze leeftijd voortduren, en dit in principe tot de leeftijd van 23 jaar.

Uitz.: wanneer de sanctie van art. 37 (gesloten begeleiding) wordt opgelegd aan een minderjarige van 16 of 17 jaar, kan de maatregel voortduren tot de leeftijd van 25 jaar.

¹ Deze nota heeft als doel een overzichtelijke samenvatting te geven van de belangrijkste uitgangspunten van het **voorontwerp van decreet zoals na wijziging op grond van adviezen goedgekeurd op de ministerraad van 22 december 2017**, en van de maatregelen en hun voorwaarden. De samenvatting is vanwege zijn beknoptheid noodzakelijk onvolledig en op vele vlakken niet helemaal nauwkeurig (bv. wat betreft voorwaarden om bepaalde sancties te kunnen opleggen). Wel wordt steeds naar de overeenkomstige artikelen van het voorontwerp verwezen, zodat geïnteresseerde lezers de concrete details gemakkelijk kunnen raadplegen.

3. MAATREGELEN / SANCTIES²

A. NIVEAU OM

°Seponering

Gewone seponering (art. 8)

Waarschuwingbrief (art. 9)

Herinnering aan de wet (art. 10)

Verval van strafvordering onder voorwaarden (art. 11)

- Limitatieve opsomming van mogelijke voorwaarden in art. 11
- Uitvoering binnen 6 maanden
- Naleving voorwaarden: verplichte seponering

°Aanbod bemiddeling (art. 12)

OM verplicht om dit aanbod te doen

Indien cumulatief de volgende voorwaarden vervuld zijn:

- Ernstige aanwijzingen van schuld
- De minderjarige verdachte ontkent het jeugddelict niet
- Er is een slachtoffer geïdentificeerd

Uitvoering bemiddelingsakkoord: facultatieve seponering (procureur houdt hiermee rekening bij beslissing om al dan niet te seponeren)

°Aanbod positief project (art. 13)

= een opleiding, een taak, een dienst of de deelname aan een georganiseerde activiteit die bijdraagt tot het herstel van de gevolgen van het jeugddelict (art. 2, 12°)

OM kan ervoor kiezen dit aanbod te doen

Indien cumulatief de volgende voorwaarden vervuld zijn:

- Ernstige aanwijzingen van schuld
- De betrokkene ontkent het jeugddelict niet

Indien jongere zelf geen voorstel doet, kan de procureur ambtshalve voorstellen een positief project uit te werken.

Max. 30u; uitvoering binnen 6 maanden

Uitvoering positief project: verval van strafvordering

B. NIVEAU JEUGDRECHTBANK

De jeugdrechter/jeugdrechtbank houdt rekening met de volgende beslissingsfactoren, overeenkomstig de opgesomde volgorde (art. 16):

- 1° de ernst van de feiten, de schade en de gevolgen voor het slachtoffer;
- 2° de persoonlijkheid en maturiteit van de betrokken minderjarige;
- 3° recidive, of het risico op recidive;
- 4° de veiligheid van de maatschappij;
- 5° de leefomgeving van de betrokken minderjarige;
- 6° de veiligheid van de betrokken minderjarige.

²De maatregelen of elementen die nieuw zijn ten opzichte van de wet van 8 april 1965 zijn in het blauw aangegeven.

B.1. Voorlopige fase

°Herstelrechtelijk aanbod (art. 18 en art. 20)

Facultatief aanbod van bemiddeling of herstelgericht groepsoverleg (maar verplichte motivering indien geen herstelrechtelijk aanbod)

Indien cumulatief de volgende voorwaarden vervuld zijn:

- Ernstige aanwijzingen van schuld
- De minderjarige verdachte ontkent het jeugddelict niet
- Er is een slachtoffer geïdentificeerd

Parallel aan eventuele andere maatregelen. De uitvoering van een akkoord leidt niet automatisch tot het einde van de reactie op het jeugddelict. Wel houdt de jeugdrechter hier rekening mee bij de beslissing over eventuele andere voorlopige maatregelen, of kan gevraagd worden om een eerder uitgesproken beschikking te herzien.

°Positief project (art. 18 en 21)

Kan niet dwingend worden opgelegd, de jeugdrechter kan die wel aanbieden; het voorstel moet wel van de minderjarige uitgaan.

Indien cumulatief de volgende voorwaarden vervuld zijn:

- er bestaan voldoende ernstige aanwijzingen dat verder onderzoek noodzakelijk is;
- de betrokkene ontkent het jeugddelict niet.

Max. 60u; uitvoering binnen 6 maanden

Uitvoering positief project leidt niet automatisch tot het einde van de reactie op het jeugddelict. Wel neemt de jeugdrechter dit op in de motivering van zijn beslissing.

°Ambulante maatregel (art. 18 en 22)

°Voorwaarden (art. 18 en 23)

Niet-limitatieve opsomming in art. 23: plaatsverbod, omgangsverbod, vormingsplicht, huisarrest...

Max. duurtijd 1 jaar; max. duur opleiding of vorming 60u.

Gekoppeld aan een vervangende maatregel voor het geval van niet-naleving binnen de proefperiode

°Gesloten oriëntatie in een afdeling van een gemeenschapsinstelling (art. 18 en 24)

Voor verdachte minderjarigen vanaf 14 jaar, indien cumulatief de volgende voorwaarden vervuld zijn:

- Er zijn voldoende ernstige aanwijzingen dat verder onderzoek noodzakelijk is;
- De minderjarige wordt ervan verdacht een jeugddelict te hebben gepleegd dat, als het zou zijn gepleegd door een meerderjarige, in de zin van het Stafwetboek of de bijzondere wetten een correctionele hoofdgevangenisstraf van drie jaar of een zwaardere straf tot gevolg kan hebben;
- Een gesloten begeleiding is noodzakelijk.

Voor verdachte minderjarigen van 12-14 jaar indien cumulatief de volgende voorwaarden vervuld zijn:

- Er zijn voldoende ernstige aanwijzingen dat verder onderzoek noodzakelijk is;
- Het jeugddelict waarvoor de minderjarige vervolgd wordt, kan, als hij meerderjarig zou zijn, in de zin van het Strafwetboek of de bijzondere wetten, een straf van vijf tot tien jaar opsluiting of een zwaardere straf tot gevolg hebben;
- Er bestaan dringende, ernstige en uitzonderlijke omstandigheden die betrekking hebben op de vereisten van bescherming van de openbare veiligheid;
- Een gesloten begeleiding is noodzakelijk.

Eerste evaluatiemoment na 10 dagen; maximale duur van 1 maand

Finaliteit: a.h.v. multidisciplinaire screening en risico-taxatie nagaan of voor de vermoedelijke pleger geslotenheid nodig is als antwoord op het delict, en zo ja, hoe lang.

Resulteert in een oriëntatievoorstel als advies voor de jeugdrechtsbank, die finaal en soeverein beslist.

° **Gesloten begeleiding in een afdeling van een gemeenschapsinstelling (art. 18 en 25-26)**

Na een oriëntatievoorstel dat geslotenheid adviseert

Maximale duur: 3, 6 of 9 maanden; maximaal eenmaal met 2 maanden te verlengen.

° **Delictgericht werken met ouders en opvoedingsverantwoordelijken (art. 17 en 27)**

I.g.v. indicaties die wijzen op een onaangepaste reactie op, en/of onbekwaamheid van ouders of opvoedingsverantwoordelijke(n) om te reageren op het gedrag van de vermoedelijke pleger

Via tussenpersoon van een hiertoe erkende dienst ondersteuning bieden in het (leren) omgaan met het gedrag van de minderjarige

B.2. Fase ten gronde

° **Herstelrechtelijk aanbod (art. 29 en 30)**

Zelfde regeling als in de voorlopige fase

° **Berisping (art. 29 en 31)**

° **Vaststelling dat wat als maatregel uitgevoerd werd, volstaat als sanctie (art. 29)**

° **Positief project (art. 29 en 32)**

Zelfde regeling als in de voorlopige fase, behalve:

Max. 220 uur

Vervangende sanctie voor geval van niet-uitvoering

° **Ambulante sanctie (art. 29 en 33)**

Zelfde regeling als in de voorlopige fase, behalve:

Vervangende sanctie voor geval van niet-uitvoering

° **Voorwaarden (art. 29 en 34)**

Zelfde regeling als in de voorlopige fase, behalve:

Max. duurtijd 2 jaar

Max. duur opleiding of vorming 220u

° **Gesloten oriëntatie in een afdeling v/e gemeenschapsinstelling (art. 28 en 35)**

Max. duurtijd 1 maand

° **Gesloten begeleiding in een afdeling v/e gemeenschapsinstelling (art. 28, 36 en 37)**

Hetzij 3, 6 of 9 maanden; zelfde regeling als in de voorlopige fase

Hetzij max. 7 jaar (16-17 jaar oud), 5 jaar (14-15 jaar oud) of 2 jaar (12-13 jaar oud),

eventueel gecombineerd met een terbeschikkingstelling (max. 10 jaar)

Cumulatieve voorwaarden:

- Vermoeden van schuldbekwaamheid
- Elke andere maatregel of sanctie is ongepast of heeft gefaald
- Gevaar voor fysieke/psychische integriteit van pleger en/of derden
- Behoeft aan/noodzaak van beveiligde begeleiding
- Ernst-drempel van feiten en daarop gestelde straffen (verzwaart naargelang jongere leeftijd)

Max. tot 25 jaar; vanaf 18 jaar jaarlijkse evaluatie

Op enkele uitzonderingen na slechts na maatschappelijk en medisch-psychologisch onderzoek door een multidisciplinair samengesteld team.

°Elektronische monitoring (art. 29, § 2, 9e en 10e lid)

Mogelijk als modaliteit of ter ondersteuning van een positief project, een ambulante sanctie of opgelegde voorwaarden, of als opvolging van een plaatsing

°Uithandengeving (art. 29 en 38)

Voor feiten gepleegd wanneer de minderjarige 16 of 17 jaar oud is

Indien **cumulatief**:

- Eerder een maatregel of sanctie van gesloten begeleiding of zorg opgelegd werd (Uitz.: l.g.v. ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht of terroristische misdrijven geldt deze voorwaarde niet.)
- Het ernstige feiten betreft (limitatieve lijst in art. 38)
- De jeugdrechtsbank een van de sancties van art. 29, § 2 niet geschikt acht

Motivering in functie van de persoonlijkheid, maturiteitsgraad en omgeving

Op enkele uitzonderingen na slechts na maatschappelijk en medisch-psychologisch onderzoek

°Toevertrouwen aan een afdeling van een jeugdpsychiatrische dienst (art. 29 en 39)

Sanctie (vs. Beveiligingsmaatregel in eerste versie van voorontwerp van decreet)

Wanneer uit verslag van jeugdpsychiater blijkt dat oordeelsvermogen of vermogen tot beheersen van handelingen ernstig is aangetast

Verwijzing naar artikel 43 wet 8 april 1965

Na uitvoering van een forensisch psychiatrisch deskundigenonderzoek

Halfjaarlijkse evaluatie door de jeugdrechtsbank

4. VERBINDING TUSSEN JEUGDDELINQUENTIERECHT EN JEUGDHULP

Derde vorderingsgrond

In het decreet van 12 juli 2013 betreffende de Integrale Jeugdhulp zal een nieuwe, derde vorderingsgrond toegevoegd worden. Op basis hiervan kan het Openbaar Ministerie de jeugdrechter vragen gerechtelijke jeugdhulpmaatregelen op te leggen wanneer bij een (vermoedelijke) jeugddelinquent een verontrustende situatie wordt vastgesteld. Op deze manier wordt, parallel met de jeugddelinquentieprocedure, een jeugdhulpproces in gang gezet.

Als voorwaarde binnen de reactie op het jeugddelict

Binnen het jeugddelinquentierecht zelf is het ook mogelijk dat de jeugdrechter de minderjarige als voorwaarde oplegt zich aan te melden bij jeugdhulpdiensten (art. 23, § 3, 6°).

BIJLAGE 6. NOTA ONTWERP DECREET FRANSE GEMEENSCHAP

In het kort - Ontwerp van decreet houdende de Codex van de preventie, de jeugdhulp en de jeugdbescherming (Franse gemeenschap)¹

1. UITGANGSPUNTEN

Het ontwerp van decreet integreert alle regels die onder het begrip “jeugdbescherming” in de zin van artikel 5, §1, II, 6° BWHI vallen in eenzelfde decreet. Hiermee wil men duidelijk maken dat preventie, jeugdhulp, bescherming voor jongeren in gevaar en bescherming voor jeugddelinquenten alle deel uitmaken van eenzelfde politiek. Daarnaast maakt deze werkwijze het mogelijk om fundamentele principes te formuleren die voor deze luiken gemeenschappelijk zijn.

Het ontwerp van decreet behoudt grotendeels de algemene filosofie van de wet van 8 april 1965, zoals gewijzigd door de wet van 13 juni 2006. Er wordt uitdrukkelijk gekozen voor een **educatieve, herstelgerichte aanpak van jeugddelinquentie**, die in hoofdzaak gericht is op **sociale re-integratie** (art. 1, 10°). Niettemin zijn er, net als in de huidige federale wet, ook een aantal elementen terug te vinden die eigen zijn aan een sanctiemodel (bv. ernst van de feiten als een van de beslissingsfactoren; plaatsing in een publieke instelling op grond van het niet-respecteren van een eerder opgelegde maatregel; ...)

Het ontwerp van decreet hecht belang aan de **bescherming van de fundamentele rechten van kinderen** die binnen zijn toepassingsgebied vallen. Zo staat in de fundamentele principes die aan de gehele Codex gemeenschappelijk zijn dat iedereen die de bepalingen van deze Codex toepast ertoe gehouden is de rechten en vrijheden van het kind of de jongere te respecteren, waaronder de rechten en vrijheden uit de Grondwet en het Verdrag betreffende de Rechten van het Kind (art. 1, 4°). Daarnaast worden bij aanvang van Boek V betreffende de beschermingsmaatregelen voor jongeren die vervolgd worden wegens een als misdrijf omschreven feit een heel aantal rechten opgesomd waarover deze specifieke categorie van jongeren en hun familie bijkomend beschikt (art. 57-94).

2. TOEPASSINGSGEBIED

Boek V van het ontwerp van decreet is van toepassing op minderjarigen die een **delict** plegen (of hiervan verdacht worden) wanneer ze **jonger zijn dan 18 jaar**.

Er is **geen minimumleeftijd** bepaald beneden welke het jeugddelinquentierecht niet van toepassing zou zijn. Wel kan ten aanzien van jongeren die op het ogenblik van de feiten jonger zijn dan 12 jaar, slechts een berisping of een maatregel van toezicht en begeleiding genomen worden (art. 109).

Is de pleger ouder dan 18 jaar op het ogenblik van de feiten, dan wordt deze berecht o.g.v. het strafrecht.

Het ontwerp van decreet is in principe **niet van toepassing op verkeersmisdrijven door minderjarigen tussen 16 en 18 jaar** (opsomming van specifieke inbreuken waarop deze uitzondering van toepassing is, zie art. 56)

Uitz.: “Uithandengeving” aan de jeugdrechtbank indien de politierechtbank een reactie op grond van dit decreet geschikter acht.

De maatregelen van het ontwerp van decreet lopen in principe af wanneer de jongere 18 jaar wordt.

Uitz. 1: In geval van aanhoudend wangedrag of gevaarlijk gedrag van de jongere, kan het OM binnen de drie maanden voorafgaand aan de 18e verjaardag van de jongere een verlenging van de maatregel(s) vragen. Deze verlenging is steeds voor bepaalde duur, en kan nooit de **leeftijd van 20 jaar** overschrijden. (art. 110, §3)

Uitz. 2: Wanneer de jongere op het ogenblik van de feiten 16 jaar of ouder is, kunnen de maatregelen meteen worden opgelegd voor een bepaalde duur die het ogenblik waarop de jongere **20 jaar** wordt niet mag overschrijden. (art. 110, §4)

¹ Deze nota heeft als doel een overzichtelijke samenvatting te geven van de belangrijkste uitgangspunten van het **ontwerp van decreet zoals neergelegd in het Parlement van de Franse Gemeenschap op 29 mei 2017**, en van de maatregelen en hun voorwaarden (dit ontwerp van decreet werd op 18 december 2017 door de commissie besproken en goedgekeurd en zal op 17 januari in de plenaire vergadering aan het Parlement worden voorgelegd.) De samenvatting is vanwege zijn beknoptheid noodzakelijk onvolledig en op vele vlakken niet helemaal nauwkeurig (bv. wat betreft voorwaarden om bepaalde maatregelen te kunnen opleggen). Wel wordt steeds naar de overeenkomstige artikels van het ontwerp verwezen, zodat geïnteresseerde lezers de concrete details gemakkelijk kunnen raadplegen.

3. MAATREGELEN²

A. NIVEAU OM

°Seponering

Waarschuwbrieven (art. 95)

Herinnering aan de wet (art. 96)

°Aanbod bemiddeling (art. 97)

Facultatief aanbod (maar verplichte motivering indien geen aanbod bemiddeling, op straffe van nietigheid van de aanhangigmaking bij de jeugdrechtbank)

Uitvoering bemiddelingsakkoord: [automatisch verval van strafvordering](#)

B. NIVEAU JEUGDRECHTBANK

B.1. Voorlopige fase³

Als behoedings- of onderzoeksmaatregel:

°Ondertoezichtstelling van de dienst voor jeugdbescherming (art. 101, §1, 1°)

°Prestatie van algemeen nut (art. 101, §1, 2° en art. 102)

Max. 30u

Slechts met oog op het onderzoeken van de persoonlijkheid en leefomgeving van de jongere, of van de middelen die zouden bijdragen aan zijn sociale re-integratie, opvoeding of behandeling (zie ook art. 99)

°Begeleiding met oog op observatie (art. 101, §1, 3° en art. 120, eerste lid, 1°, 3° en 4°)

°Behoud in leefomgeving afhankelijk maken van voorwaarde(n) (art. 101, §1, 4° en art. 121)

Niet-limitatieve opsomming in art. 121: omgangsverbod, plaatsverbod, huisarrest, activiteitenverbod...

Cumul van meerdere voorwaarden mogelijk

Telkens met nauwkeurige bepaling van de duur en de modaliteiten

°Uithuisplaatsing (art. 101, §1, 5°, art. 105 en art. 122)

Subsidiar aan de andere mogelijke voorlopige maatregelen

Toevertrouwen aan een familielid > aan een pleegzorger > aan een geschikte voorziening met oog op opvoeding en behandeling > aan een open afdeling van een publieke instelling > aan een gesloten afdeling van een publieke instelling.

Gesloten afdeling slechts voor verdachte minderjarigen die cumulatief:

- gedrag vertonen dat voor zichzelf of anderen gevaarlijk is

² De maatregelen of elementen die nieuw zijn ten opzichte van de wet van 8 april 1965 zijn in het blauw aangegeven.

³ De voorlopige fase duurt maximaal 9 maanden, na verloop waarvan de voorlopige maatregelen automatisch vervallen. Uitzonderlijk kan deze fase twee maal met drie maanden verlengd worden, indien deze verlenging noodzakelijk is voor het onderzoek naar de feiten of de persoonlijkheid en leefomgeving van de minderjarige. Tijdens deze verlenging kunnen slechts maatregelen gehandhaafd of opgelegd worden in geval van ernstige en uitzonderlijke omstandigheden die de publieke veiligheid raken. (art. 103)

Geen van deze maatregelen mag worden genomen met oog op ogenblikkelijke sanctiëring.

Deze maatregelen mogen slechts worden genomen indien hun finaliteit op geen andere manier bereikt kan worden, en steeds voor een zo kort mogelijke duur.

- en ten aanzien van wie ernstige redenen bestaan om te vrezen dat zij nieuwe feiten zouden plegen, zich aan het gerecht zouden onttrekken, zouden trachten bewijsmateriaal te doen verdwijnen of i.g.v. collusiegevaar

Max. 3 maanden, verlengbaar van maand tot maand indien het rapport van de publieke instelling (cf. art. 65, tweede lid) melding maakt van ernstige en uitzonderlijke omstandigheden die raken aan de publieke veiligheid.

Andere voorlopige maatregelen:

°Herstelrechtelijk aanbod (art. 101, §3 en art. 115-117)

Facultatief aanbod van bemiddeling of herstelgericht groepsoverleg

De uitvoering van een akkoord leidt niet automatisch tot het einde van de reactie op het jeugddelict. Wel houdt de jeugdrechtbank hier rekening mee bij de beslissing over eventuele andere voorlopige maatregelen, of kan hij gevraagd worden om een eerder uitgesproken beschikking te herzien.

°Geschreven project (art. 101, §3 en art. 118)

De jeugdrechtbank brengt de jongere bij aanvang van de procedure verplicht van het bestaan hiervan op de hoogte.

Geen uitdrukkelijk bepaalde gevolgen voor het geval van succesvolle uitvoering van het project.

Voor jongeren met psychische problemen mogelijk zich ertoe te verbinden zich tot psychologische hulpverlening te wenden.

B.2. Fase ten gronde

°Herstelrechtelijk aanbod (art. 108 en art. 115-117)

Verplicht prioritair in overweging te nemen. Andere maatregelen slechts wanneer herstelrechtelijk aanbod en geschreven project onrealiseerbaar of ongepast blijken.

Zelfde regeling als in de voorlopige fase

°Geschreven project (art. 108 en art. 118)

Na het herstelrechtelijk aanbod als tweede maatregel verplicht in overweging te nemen. Andere maatregelen slechts wanneer herstelrechtelijk aanbod en geschreven project onrealiseerbaar of ongepast blijken.

Zelfde regeling als in de voorlopige fase

°Berisping (art. 108, tweede lid, 1°)

°Ondertoezichtstelling van de dienst voor jeugdbescherming (art. 108, tweede lid, 2°)

°Opvoedkundige prestatie van algemeen nut (art. 108, tweede lid, 3°)

In verhouding tot leeftijd en capaciteiten

Max. 150u

°Begeleiding (art. 108, tweede lid, 4° en art. 120)

Concrete begeleidingsmaatregelen in art. 120.

Bv.: intensieve educatieve begeleiding; psychologische, sociale of educatieve begeleiding van een dienst voor familiale begeleiding; verplichte participatie aan sensibiliserende vormingen betreffende de gevolgen en impact van delicten; ...

Voor jongeren met psychische problemen mogelijkheid tot begeleiding door o.a. een centrum voor geestelijke gezondheidszorg, wanneer uit een medisch rapport de noodzaak van therapeutische begeleiding blijkt.

°Behoud in leefomgeving afhankelijk maken van voorwaarde(n) (art. 108, tweede lid, 5° en art. 121)

Zelfde regeling als in de voorlopige fase

°Uithuisplaatsing (art. 108, tweede lid, 6° en art. 122-124)

Subsidiair aan de andere mogelijke maatregelen ten gronde

Toevertrouwen aan een familielid > aan een pleegzorger > aan een geschikte voorziening met oog op opvoeding en behandeling > aan een open afdeling van een publieke instelling > aan een gesloten afdeling van een publieke instelling.

Plaatsing in een geschikte voorziening met oog op opvoeding en behandeling: enkel op basis van een rapport van een kinderpsychiater dat de therapeutische noodzaak van een dergelijke maatregel aantoonst (art. 123).

Plaatsing in een publieke instelling: voor minderjarigen die minstens 14 jaar oud zijn op het ogenblik van de feiten, en die:

Voor plaatsing in een open afdeling:

Hetzij feiten van een zekere ernst heeft gepleegd, hetzij reeds het voorwerp uitmaakte van een uithuisplaatsing in een publieke instelling, hetzij een eerdere maatregel niet respecteerde. (Voor een nauwkeurig overzicht van deze voorwaarden, cf. art. 124, §2)

Voor plaatsing in een gesloten afdeling:

Hetzij zeer ernstige feiten heeft gepleegd, hetzij reeds het voorwerp uitmaakte van een uithuisplaatsing in een publieke instelling of een eerdere maatregel niet respecteerde en een nieuw feit pleegt waarvoor plaatsing in een open afdeling mogelijk is. (Voor een nauwkeurig overzicht van deze voorwaarden, cf. art. 124, §3)

Uitzondering: ook voor verdachte minderjarigen van 12-14 jaar op het ogenblik van de feiten die een ernstige aanslag op iemands leven of gezondheid hebben gepleegd en van wie het gedrag bijzonder gevaarlijk is.

Duur: elke maatregel van uithuisplaatsing wordt om de 6 maanden opnieuw onderzocht, en moet bij die gelegenheid worden bevestigd of gewijzigd. (art. 113, §4)

De jeugdrechter bepaalt bovendien steeds de duur van de maatregel. I.g.v. plaatsing in een publieke instelling kan de maatregel na afloop van die duur niet verlengd worden dan omwille van uitzonderlijke redenen die verband houden met het gevaarlijk gedrag van de jongere. (art. 112, §1, eerste lid en art. 124, §1)

°Uithandengeving (art. 125)

Voor feiten gepleegd wanneer de minderjarige 16 of 17 jaar oud is

Indien [cumulatief](#):

- Eerder een plaatsingsmaatregel in een gesloten afdeling van een publieke instelling ten aanzien van deze jongere genomen werd

Uitz. 1: Wanneer de jongere niet meewerkt aan voorlopige maatregelen (en dit volgens de jeugdrechtbank manifest aantoonst dat beschermingsmaatregelen ongeschikt zijn; cf. artikelsgewijze commentaar) geldt deze voorwaarde niet.

Uitz. 2: Wanneer door de leeftijd van de jongere geen beschermingsmaatregel meer mogelijk is, geldt deze voorwaarde niet.

- Het ernstige feiten betreft (limitatieve lijst in art. 125, §1, tweede lid, 2°)

- De jeugdrechtbank acht een beschermingsmaatregel ongeschikt.

Motivering in functie van de persoonlijkheid en maturiteitsgraad van de jongere. De aard, frequentie en ernst van de feiten worden slechts in overweging genomen voor zover dit relevant is voor de inschatting van de persoonlijkheid.

Op enkele uitzonderingen na slechts na maatschappelijk en medisch-psychologisch onderzoek

BIJLAGE 7. PRESENTATIE STAND VAN ZAKEN CRIMINOLOGISCHE GEGEVENS

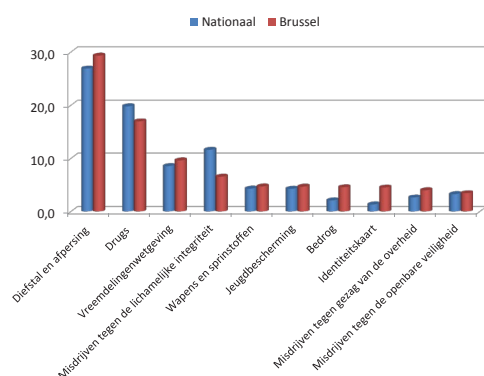

Plan

- Introduction : limites et prudence
- La police
- Le parquet jeunesse
- Image de la délinquance enregistrée en RBC
- Le tribunal de la jeunesse
- Les mesures des Communautés

Politieële criminaliteitsstatistieken

- Bron: <http://www.stat.policefederale.be/criminaliteitsstatistieken/rapporten/>
- Kanttekeningen bij cijfers minderjarigen
 - Gegevens beschikbaar vanaf 2016
 - M.b.t. hoofdcategorieën van gerechtelijke inbreuken + enkele criminele fenomenen
 - Jongeren vanaf 14 jaar
 - Feiten gepleegd in BHG (pleegplaats ≠ woonplaats)
 - Haalcriminaliteit: cijfers sterk afhankelijk van inspanningen politie
- N = 3.464 (feitentelling)

Les signalements au parquet

Année 2015

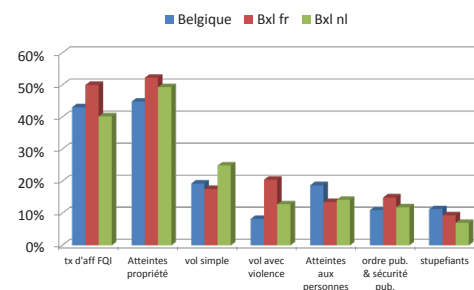
- **Les affaires**
 - Tx affaires FQI Belgique / arr. Bxl Capitale
 - Tx types de prévention principales Belgique / arr. Bxl Capitale
- **Les mineurs**
 - Proportion de mineurs signalés selon l'âge
 - Proportion selon le sexe
 - Mineur unique mis en cause dans une seule affaire FQI

Les affaires signalées au parquet selon le rôle linguistique

- Affaires protectionnelles entrées au parquet de Bxl entre le 1/01/2015 et le 31/12/2015 (source: banque de données du Collège des PG – an. Stat.)

	Fr		NL		erreur/incon nu		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%
FQI	7 453	92,73	430	5,35	154	1,92	8 037	100
MD	7 455	89,74	640	7,7	212	2,55	8 307	100
Total	14 908	91,21	1 070	6,55	366	2,24	16 344	100

Tx affaires FQI & type de prévention Belgique/arr BC rôle linguistique

Caractéristiques des mineurs

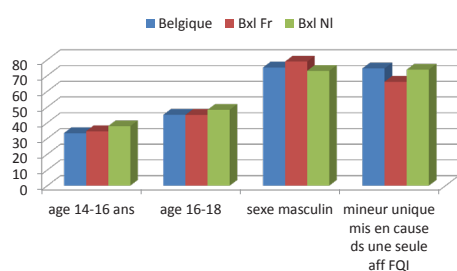
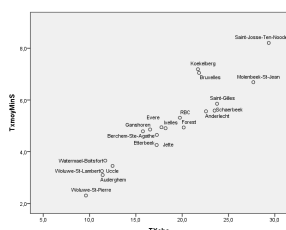

Image de la délinquance enregistrée en RBC

- Source: https://nicc.fgov.be/upload/publicaties/rapport_40-obps-201506.pdf
- Recherche commanditée par l'OBPS – 2012
- Analyse de données institutionnelles; disponibilité, qualité, exploitabilité
- absence d'effet démographique sur le taux de jeunes signalés par commune
- incidence de la situation socio économique
- Centralisation données sur les SAC ?

Tx moyen annuel de mineurs signalés par commune et tx de chômage (2008-2012)

Les mineurs devant le TJ selon le rôle linguistique

Nouvelles affaires et nouveaux mineurs FQI entrés au greffe du tribunal de la jeunesse de l'arrondissement de Bruxelles – 2015

Source: information fournie par le CTI SPF Justice, novembre 2017

	N NI	% NI	N Fr	% Fr	Total
Nouvelles aff FQI	839	23%	1294	77%	1683
Nouveaux mineurs FQI	165	17%	835	84%	1000

Saisines auprès TJ Bxl

- Source: info transmise par P. Rans – informations recueillies auprès des greffes

	TJ Fr		TJ NI		total	
2015	428	97,27%	12	2,73%	440	100%
2016	389	95,34%	19	4,66%	408	100%
2017	417	97,89%	9	2,11%	426	100%

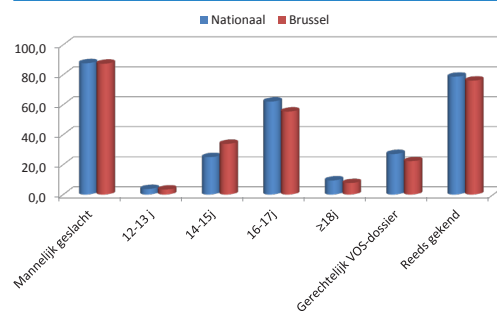
Beslissingen op niveau van de JRB

- Bron: <https://nicc.fgov.be/criminologie/publicaties>
- Context van het onderzoek (2012)
 - Weinig tot geen cijfers beschikbaar
 - Doel
 - In kaart brengen van maatregelen die JR's opleggen
 - In kaart brengen van ervaren noden en behoeften
- Methodologie
 - Registratie
 - Rondetafelgesprekken

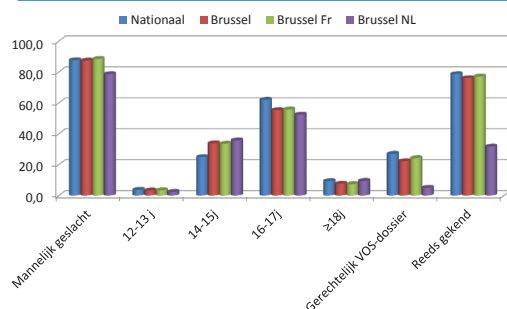
Beslissingen op niveau van de JRB

- Responsgraad
 - 81 van de 89 JR's (91%)
 - 1.877 beslissingen geregistreerd
 - Brussel-Fr
 - 13 van de 17 JR's
 - 336 beslissingen geregistreerd
 - Brussel NI
 - 4 van de 4 JR's
 - 42 beslissingen geregistreerd
- Kanttekeningen
 - 2012
 - B-H-V
 - Brussel NI: N = 42

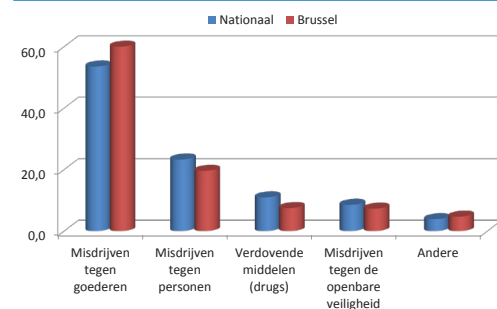
Profiel van de betrokken minderjarigen

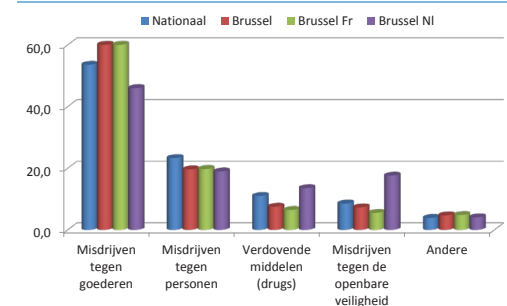
Profiel van de betrokken minderjarigen

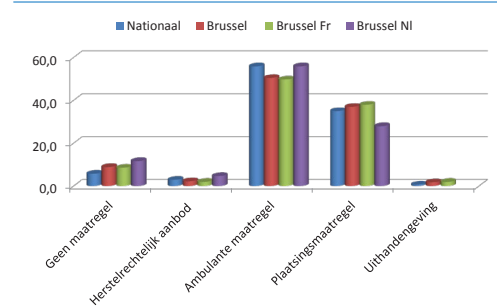
Feiten die aanleiding gaven tot beslissing

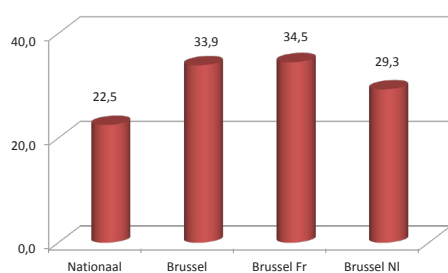
Feiten die aanleiding gaven tot beslissing

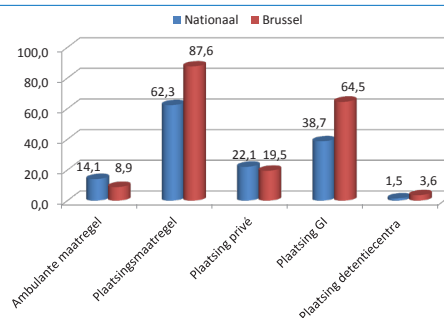
Opgelegde maatregelen

Voorkeur voor een andere maatregel

Gewenste maatregel

Prises en charge en FWB

- Prises en charge de mineurs FQI de l'arr. de Bxl Capitale: quel poids % à l'ensemble des pec en FWB?
- Dans l'arr. De Bxl Capitale, quelles mesures prises par les juges ?
- Recueil de données - Processus en cours d'élaboration**
- Indicateurs des mesures IPPJ & SAMIO
- (Sources: Rapport statistique évolutif 2012-2016 relatif aux placements dans les IPPJ, version provisoire aout 2017.
- Rapport statistique intégré des SAMIO 2013-2015, FWB, AGAJ.

Données IPPJ & SAMIO

- IPPJ**
 - Les divisions les plus représentées : Bxl, Liège et Charleroi
 - Jeunes bxlois fr = 44% en moyenne des entrées en IPPJ
- SAMIO**
 - Jeunes bxlois = 30% des jeunes pris en charge par les SAMIO
 - 100% SAMIO Bxl
 - À Bxl, mesure antérieure, surveillance service social
 - Types de prévention: faits de vols avec violences ou menaces
- Bxl = pourvoyeur de mineurs FQI dans services et institutions publiques

Cijfergegevens van het AJW

- Unieke jongeren met een maatregel via sociale dienst JRB in kader van MOF

	2015		2016	
	f	%	f	%
plaatsende instantie: SDJ Antwerpen	667	28,7	663	28,3
plaatsende instantie: SDJ Hasselt	230	9,9	204	8,7
plaatsende instantie: SDJ Brussel	210	9,0	208	8,9
plaatsende instantie: SDJ Dendermonde	184	7,9	198	8,5
plaatsende instantie: SDJ Tongeren	174	7,5	172	7,3
plaatsende instantie: SDJ Gent	168	7,2	168	7,2
plaatsende instantie: SDJ Leuven	145	6,2	138	5,9
plaatsende instantie: SDJ Kortrijk	142	6,1	173	7,4
plaatsende instantie: SDJ Turnhout	106	4,6	111	4,7
plaatsende instantie: SDJ Brugge	104	4,5	117	5,0
plaatsende instantie: SDJ Mechelen	102	4,4	103	4,4
plaatsende instantie: SDJ Oudenaarde	56	2,4	41	1,8
plaatsende instantie: SDJ Ieper	21	0,9	24	1,0
plaatsende instantie: SDJ Veurne	17	0,7	21	0,9
Totaal	2.326	100,0	2.341	100,0

Cijfergegevens van het AJW

- Unieke jongeren met een opname in een GI via sociale dienst JRB in kader van MOF

	2015		2016	
	f	%	f	%
sociale dienst jeugdrechtsbank: Antwerpen	171	30,2	170	31,8
sociale dienst jeugdrechtsbank: Gent	67	11,8	56	10,5
sociale dienst jeugdrechtsbank: Brussel	54	9,5	59	11,0
sociale dienst jeugdrechtsbank: Dendermonde	51	9,0	54	10,1
sociale dienst jeugdrechtsbank: Kortrijk	38	6,7	29	5,4
sociale dienst jeugdrechtsbank: Tongeren	38	6,7	19	3,6
sociale dienst jeugdrechtsbank: Hasselt	32	5,6	19	3,6
sociale dienst jeugdrechtsbank: Brugge	29	5,1	34	6,4
sociale dienst jeugdrechtsbank: Mechelen	29	5,1	31	5,8
sociale dienst jeugdrechtsbank: Turnhout	26	4,6	31	5,8
sociale dienst jeugdrechtsbank: Leuven	14	2,5	18	3,4
sociale dienst jeugdrechtsbank: Oudenaarde	8	1,4	6	1,1
sociale dienst jeugdrechtsbank: Ieper	5	0,9	4	0,7
sociale dienst jeugdrechtsbank: Veurne	5	0,9	4	0,7
Totaal	567	100,0	534	100,0

BIJLAGE 8. PRESENTATIE STAND VAN ZAKEN VLAAMSE GEMEENSCHAP

KU LEUVEN

Op weg naar een Vlaams jeugddelinquentierecht

Een stand van zaken in de Vlaamse gemeenschap

Stefaan Pleysier

KU Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid

Leuvens Instituut voor Criminologie

Inhoud

- Wat voorafging
- Voorontwerp van decreet
 - Inspiratie
 - Krachtlijnen
 - ...

2

Op weg naar een Vlaams jeugddelinquentie

KU LEUVEN

Wat voorafging

- 6de staatshervorming
- Vlaamse regeerakkoord (juli 2014)

3

Op weg naar een Vlaams jeugddelinquentie

KU LEUVEN

het doel is om
'een gedifferentieerd aanbod van duidelijke en constructieve reacties op delicten te ontwikkelen'
met aandacht voor
'herstel van de schade, een duidelijke maatschappelijke reactie en ondersteuning van de jongere in zijn ontwikkeling binnen een brede, integrale aanpak van jeugddelinquentie en zijn oorzaken'

**REGÉERAKKOORD
VLAAMSE REGERING
2014-2019**

Vlaamse Regering

(Vlaamse Regering, 2014, p. 121)

4

Op weg naar een Vlaams jeugddelinquentie

KU LEUVEN

Wat voorafging

- 6de staatshervorming
- Vlaamse regeerakkoord (juli 2014)
- Beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2014-2019
- Conceptnota 'Contouren en plan van aanpak voor een Vlaams beleid rond een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie' (maart 2015)

5

Op weg naar een Vlaams jeugddelinquentie

KU LEUVEN

Vlaamse Regering

DE VLAAMSE MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN

Conceptnota

Betreft: Contouren en plan van aanpak voor een Vlaams beleid inzake een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie

'een gedifferentieerde en integrale aanpak die constructief en herstelgericht is, met duidelijke kwaliteitseisen en rechtswaARBorgen voor de jongeren'
reacties op delicten worden expliciet afgestemd op *'vernieuwde (jeugd)criminologische inzichten'*
Vlaanderen heeft zo de ambitie om zich *'internationaal als goede praktijk in de aanpak van jeugddelinquentie te profileren'*
(Vandeuren, 2015, p. 5)

6

Op weg naar een Vlaams jeugddelinquentie

KU LEUVEN

Wat voorafging

- Voortraject Agentschap Jongerenwelzijn
 - Omgevingsanalyse (zomer 2015)
 - Thematische werkgroepen met professionele actoren uit beleid, praktijk en onderzoek, en jongeren en ouders (okt 2015 – juni 2016)

7

Op weg naar een Vlaams jeugddelinquentie

KU LEUVEN

Wat nog volgt

- Advies Raad van State
- Meerderheidsoverleg, goedkeuring Vlaamse regering
- Debat en goedkeuring Vlaams parlement
- Inwerkingtreding (?): 1 januari 2019

8

Op weg naar een Vlaams jeugddelinquentie recht

KU LEUVEN

Voorontwerp van decreet

- Inspiratie
 - Principes Werkgroep Jeugdsanctierecht
 - (gedeelde) verantwoordelijkheid
 - rechtswaarborgen
 - constructief sanctioneren
 - complementariteit tussen herstel, welzijn en justitie
 - opsluiting als 'ultimum remedium'
 - Voortraject
 - omgevingsanalyse
 - thematische werkgroepen

9

Op weg naar een Vlaams jeugddelinquentie recht

KU LEUVEN

Voorontwerp van decreet

- Uitgangspunten
 - Verantwoordelijkheid van jongeren als vertrekpunt
 - Duidelijke, snelle, constructieve en herstelgerichte reacties
 - Gedifferentieerd aanbod van reacties
 - Reacties vanuit verschillende kaders (herstel, sanctie, zorg, beveiliging...)
 - Verbinding met jeugdhulp
 - Vrijheidsberoving als meest ingrijpende, laatste optie
 - Evidence based

10

Op weg naar een Vlaams jeugddelinquentie recht

KU LEUVEN

Voorontwerp van decreet

- Maatregelen Openbaar Ministerie
 - Seponeren
 - Waarschuwingbrief
 - Herinnering aan de wet
 - Seponeren onder voorwaarden **NEW!**
 - limitatieve lijst
 - max. 6 maanden
 - verval strafvordering

11

Op weg naar een Vlaams jeugddelinquentie recht

KU LEUVEN

Voorontwerp van decreet

- Maatregelen Openbaar Ministerie
 - Positief project **NEW!**
 - 'opleiding, taak, dienst of deelname aan activiteit die bijdraagt tot het herstel van de gevolgen van het jeugddelict'
 - ernstige aanwijzingen schuld
 - niet-ontkenning
 - max. 30 uur / 6 maanden
 - verval van strafvordering
 - Verplicht aanbod bemiddeling
 - ernstige aanwijzingen schuld
 - niet-ontkenning
 - kan leiden tot verval strafvordering

12

Op weg naar een Vlaams jeugddelinquentie recht

KU LEUVEN

Voorontwerp van decreet

- Jeugdrechtbank: maatregelen in de voorlopige fase
 - Facultatief aanbod bemiddeling of hergo
 - motivering indien geen aanbod
 - zie OM
 - Positief project **NEW!**
 - max. 60u / max. 6 maanden
 - zie OM
 - Voorwaarden
 - niet-limitatieve opsomming
 - max. 60u / max. 6 maanden (uitz. 1 jaar)
 - Ambulante maatregel

13

Op weg naar een Vlaams jeugddelinquentie recht

KU LEUVEN

Voorontwerp van decreet

- Jeugdrechtbank: maatregelen in de voorlopige fase
 - Gesloten oriëntatie in GI **NEW!**
 - max. 1 maand
 - multidisciplinaire screening en risico-taxatie
 - oriëntatievoorstel
 - Gesloten begeleiding in GI
 - max. 3, 6 of 9 maanden,
 - verlengbaar met 2 maanden (1x)
 - Delictgericht werken met ouders **NEW!**

14

Op weg naar een Vlaams jeugddelinquentierecht

KU LEUVEN

Voorontwerp van decreet

- Jeugdrechtbank: sancties in fase ten gronde
 - Facultatief aanbod bemiddeling of hergo
 - zie voorlopige fase
 - Berisping
 - Positief project **NEW!**
 - max. 220u / max. 6 maanden
 - zie voorlopige fase
 - Voorwaarden
 - zie voorlopige fase
 - max. 220u / max. 2 jaar
 - Ambulante sanctie

15

Op weg naar een Vlaams jeugddelinquentierecht

KU LEUVEN

Voorontwerp van decreet

- Jeugdrechtbank: sancties in fase ten gronde
 - Elektronische monitoring in combinatie met begeleiding **NEW!**
 - Gesloten oriëntatie in GI **NEW!**
 - zie voorlopige fase
 - Gesloten begeleiding in GI **NEW!**
 - 3, 6 of 9 maanden (zie voorlopige fase)
 - 12-13j: max. 2 jaar / 14-15j: max. 5 jaar / 16-17j: max. 7 jaar (tot max. 25j)
 - ev. in combinatie gecombineerd met terbeschikkingstelling: max. 10 jaar
 - Uithandengeving
 - Toevertrouwen afdeling van jeugdpsychiatrische dienst **NEW!**

16

Op weg naar een Vlaams jeugddelinquentierecht

KU LEUVEN

BIJLAGE 9. PRESENTATIE STAND
VAN ZAKEN FRANSE GEMEENSCHAP

**Projet de décret portant le
Code de la prévention, de
l'aide à la jeunesse et de la
protection de la jeunesse**

Thierry Moreau
Professeur extraordinaire à l'U.C.L. et avocat

1

Le parcours

2

- 23.09.15 Avant-projet
- 05.10.15 Présentation au CCAJ
- 04.16 Avis 154 du CCAJ
- 31.03.17 Avis du Conseil d'Etat
- 29.05.17 Dépôt du projet au Parlement de la Communauté française
- 11.01.18 Rapport de la Commission de l'aide à la jeunesse, des maisons de justice, des sports et de la promotion de Bruxelles

3

Un même code pour tout

4

- Livre préliminaire - Les principes et droits fondamentaux et les définitions
- Livre Ier - La prévention
- Livre II - Les autorités administratives sociales
- Livre III - Les mesures d'aide aux enfants et à leur famille
- Livre IV - Les mesures de protection des enfants en danger
- Livre V - Les mesures de protection des jeunes poursuivis du chef d'un fait qualifié d'infraction commis avant l'âge de dix-huit ans
- Livre VI - Les instances d'avis et de concertation
- Livre VII - L'agrément des services, les subventions et l'évaluation
- Livre VIII - Les dispositions financières, générales, pénales et finales

5

Une réforme ou une mise à jour ?

Windows 8.1 ? Windows 10
 Windows 8

6

➤ Un quasi statu quo

Les mesures prévues par la loi du 8 avril 1965 sont presque entièrement reprises, tout en étant présentées de manière plus claire. Il s'agit en effet d'un large éventail de mesures qui permet en principe de trouver une réponse adaptée à chaque situation (Exposé des motifs, p. 26).

7

▪ Un peu de tout

Mélange des modèles

- Réparateur
- Restaurateur
- Extrajudiciaire
- Protectionnel
- Sanctionnel
- Pénal

▪ Ne rend pas compte d'une conception claire de l'enfant

Incapable civil

Capable de négocier des accords chez le CAJ sans avocats et d'introduire des recours

Incapable de lire le dossier répressif qui le concerne

Responsable au civil

Instruction obligatoire

Peut consentir à un acte médical

Ne peut pas travailler avant 16 ans

Peut prêter pour réparer

A besoin d'être aidé et soutenu → droit à une aide spécialisée

Il peut exercer lui-même ses droits fondamentaux

Est soumis à l'autorité de ses parents sur sa personne

Son intérêt ≠ ses intérêts

Doit être représenté en justice

Responsabilisé s'il commet un FQI

Ne peut pas choisir où il va vivre

Capable de faire un projet pour se racheter

Ne pas poser seul d'actes juridiques

Capable de signer des accords de médiation

Il ne peut pas contracter au civil

Peut subir l'enfermement

Faut l'éduquer à la responsabilité

Peut exercer seul ses droits de parents

➤ Les seuils d'âge

▪ Majorité pénale à 18 ans

Exception : 16 ans pour les infractions de roulage

▪ Dessaisissement possible à partir de 16 ans

▪ Avant 12 ans → que la réprimande

▪ Prolongation des mesures jusqu'à l'âge de 20 ans

- ✓ Sur demande du MP en cas de mauvaise conduite persistante ou de comportement dangereux
- ✓ Si le jeune a plus de 16 ans au moment de la commission des faits

10

D'un point de vue général

11

➤ Un renforcement de la hiérarchie des mesures

▪ De manière générale

Par contre, la hiérarchie des mesures prévue par cette loi n'est pas suffisamment effective. Il a ainsi été constaté, entre autres, que la volonté du législateur de favoriser le recours aux offres restauratrices n'a pas encore été suffisamment concrétisée dans la pratique.

(...)

Le projet insiste donc sur l'obligation pour le tribunal de la jeunesse d'envisager prioritairement une offre restauratrice et d'examiner ensuite la faisabilité d'un projet écrit ainsi que sur l'obligation de motiver sa décision à cet égard (articles 108 et 112). Le tribunal ne peut donc prendre une autre mesure que si une médiation ou une concertation restauratrice en groupe et un projet écrit s'avèrent irréalisables ou inappropriés ou si l'offre restauratrice s'avère insuffisante (Exposé des motifs, pp. 26 et 27)

12

▪ Concernant le placement

- ✓ Un membre de sa famille ou des familiers
- ✓ Une famille d'accueil autre
- ✓ Une institution privée
- ✓ Une IPPJ
 - Ouvert
 - Fermé

13

➤ **Le retour de l'intérêt du mineur comme facteurs à prendre en considérations**

Parmi les facteurs que le tribunal doit prendre en compte pour rendre sa décision, la sécurité du jeune est remplacée par la notion plus large d'intérêt du jeune (article 98, alinéa 1er). Les autres facteurs prévus par la loi du 8 avril 1965 sont maintenus, à savoir la personnalité et le degré de maturité du jeune, son cadre de vie, la gravité des faits, les circonstances dans lesquelles ils ont été commis, les dommages et les conséquences pour la victime, les mesures antérieures prises à l'égard du jeune et son comportement pendant l'exécution de celles-ci ainsi que la sécurité publique (Exposé des motifs, pp. 27 et 28)

14

➤ **L'appui à la décision**

Le projet impose au tribunal de consulter un nouveau service ad hoc de l'administration avant de prendre sa décision à l'égard d'un jeune délinquant afin d'être informé des disponibilités de prises en charge et conseillé quant au type de prise en charge approprié. Le but est qu'un service de la Communauté française disposant de la connaissance de l'offre de prise en charge par les services sociaux, publics ou agréés, fournisse au juge, dans le respect de ses prérogatives, les informations nécessaires pour qu'il prenne sa décision en connaissance de cause. La consultation de ce service permettra d'éviter que le juge ne prenne une décision inapplicable, faute de place disponible dans l'institution qu'il a choisie, mais aussi de l'orienter dans le choix d'une mesure alternative. Ce service, qui intégrera la cellule d'information, d'orientation et de coordination (CIOC), est donc appelé à fournir aux juges de la jeunesse une aide à la décision (Exposé des motifs, p. 28).

15

Avant la saisine Les mesures « parquet »

16

➤ **Le classement sans suite**

- La lettre d'avertissement
- Le rappel à la loi

➤ **La proposition de médiation → nouveautés**

- Le jeune ou la victime peut la proposer lui-même
- Si l'accord est bien exécuté : fin de l'action publique
- Si le MP ne fait pas de proposition
 - ✓ Il doit motiver l'absence de proposition de médiation
 - ✓ Sanction = la nullité de la saisine du TJ

17

La phase provisoire

18

➤ **Durée → nouveautés**

- 9 mois
- A ce moment, les mesures provisoires prennent fin de plein droit
- Exception : renouvelable 3 mois autant de fois que nécessaire si imposé par
 - ✓ Enquête sur les faits
 - ✓ Investigations
- Une mesure provisoire ne peut être prise que s'il existe des circonstances graves et exceptionnelles se rattachant à la sécurité publique
- Un appel suspens le délai

19

➤ Les mesures → pas de changement

- Surveillance
- Prestations de 30h pour investigations
- Accompagnement ou guidance pour observations
- Maintien dans le milieu de vie sous conditions
- Placement
- Régime fermé : même conditions sauf que le renouvellement après 3 mois est de suite de mois en mois

20

La phase au fond

21

➤ Les mesures restent les mêmes

- Priorité aux offres restauratrices
 - ✓ Médiation
 - ✓ CRG
 - ✓ Le jeune ou la victime peut la proposer lui-même
- Projet écrit
- Autres mesures

Les mesures autres que l'offre restauratrice et le projet écrit sont les suivantes : la réprimande, la surveillance par le service de la protection de la jeunesse, la prestation éducative et d'intérêt général, l'accompagnement ou la guidance, le maintien dans le milieu de vie sous conditions et l'éloignement du milieu de vie.

La subsidiarité de la mesure d'« éloignement du milieu de vie » par rapport aux mesures et la subsidiarité de l'hébergement en régime fermé par rapport à l'hébergement en régime ouvert restent des principes fondamentaux de la prise en charge des jeunes ayant commis un fait qualifié d'infraction (Exposé des motifs, p. 27).

Interdictions

22

➤ Le placement en IPPJ

- L'accès plus limité
 - ✓ Limité aux jeunes de 14 ans et plus
 - ✓ Réservé aux faits graves → ouvert : seuil de peine passe de 3 à 5 ans
 - ✓ Fermé :
 - Suppression du placement sanction
 - A moins qu'il n'ait commis un nouveau fait qui peut justifier un placement en régime ouvert
 - ✓ Maintien d'une exception pour les mineurs de 12 à 14 ans qui ont gravement attenté à la vie ou la santé d'autrui et dont le comportement est dangereux
 - Ouvert
 - Fermé
- Les grands principes du Code des IPPJ sont intégrés dans le décret

23

Le dessaisissement

24

- Maintien du système actuel
- Deux modifications
 - Avoir fait l'objet d'un placement en régime fermé pour un fait antérieur
 - Trois exceptions
 - 1° Le jeune ne collabore pas aux mesures provisoires ou s'y soustrait
 - 2° Son âge rend inopérant le recours à une mesure de protection (sauf si retard anormalement long de la procédure)
 - 3° Avoir commis un fait punissable d'au moins 10 à 15 ans de réclusion (peine théorique)
 - Avoir commis un fait de violence grave repris dans une liste
 - ◊ Une atteinte à l'intégrité physique ou psychique punissable d'une peine correctionnelle de plus de 5 ans (peine théorique)
 - ◊ Violation grave du droit international humanitaire punissable d'une peine correctionnelle de plus de 5 ans (peine théorique)
 - ◊ Infractions de terrorisme punissable d'une peine correctionnelle de plus de 5 ans (peine théorique)
- Les deux conditions doivent être cumulées quand il n'y a pas d'exception pour la première
- Il faut toujours une étude sociale et un rapport médico-psychologique (plus d'exceptions) sauf si un jeune est poursuivi après 18 ans pour un crime punissable de plus de 20 ans de réclusion
- Plus de caractère définitif du dessaisissement

25

Le mineur malade mental

26

- Plus d'injonction thérapeutique
- Plus d'approche spécifique (éducatrice sexuelle, alcoolisme, toxicomanie,...) → privilège approche globale
- Plus de distinction entre ouvert et fermé : on s'adapte aux structures hospitalières
- Pas de placement en IPPJ
- Deux mesures sur la base d'un examen médical
 - ✓ Imposer de se soumettre à la guidance d'un SSM ou d'un professionnel
 - ✓ Confier à une institution appropriée en vue de son traitement

27

L'entrée en vigueur et les mesures transitoires

28

Article 186

Le présent code entre en vigueur le 1er janvier 2019.

Le Gouvernement peut fixer une date d'entrée en vigueur antérieure à celle mentionnée à l'alinéa 1er pour chacune de ses dispositions.

Si, en vertu de l'alinéa 2, le Gouvernement fixe plusieurs dates d'entrée en vigueur différentes, il précise les dispositions du décret du 4 mars 1991 relatif à l'aide à la jeunesse qui sont abrogées suite à l'entrée en vigueur des dispositions correspondantes du présent code.

29

Sinds de zesde staatshervorming is de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) bevoegd om de reactie ten aanzien van jeugddelinquentie in Brussel te bepalen. Het Verenigd College van de GGC heeft in een principenota verklaard voor de uitoefening van deze nieuwe bevoegdheid een beroep te willen doen op de input van de actoren uit de sector van de jeugdbescherming.

Op vraag van het Verenigd College organiseerden het Centre Interdisciplinaire des droits de l'enfant (C.I.D.E.) en het Kenniscentrum Kinderrechten (KeKi), in samenwerking met Défense des Enfants International (DEI) – Belgique, het Leuvens Instituut voor Criminologie (LINC) en het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC), op 15 januari 2018 een seminarie betreffende de hervorming van het Brusselse jeugddelinquentierecht.

Dit rapport bevat de bevindingen van het seminarie en strekt ertoe aanbevelingen en aandachtspunten te formuleren ten aanzien van de Brusselse politieke actoren met betrekking tot enkele belangrijke aspecten van het toekomstige Brusselse jeugdrecht.

We hopen dat dit rapport een bron van inspiratie zal vormen voor een ambitieuze hervorming met bijzondere aandacht voor het Verdrag inzake de Rechten van het Kind en de daaraan gerelateerde kinderrechtenstandaarden

